SPISY ADOLFA HEYDUKA

XXXII.-III.

NA PŘÁSTKÁCH
DVĚ BÁSNĚ VÝPRAVNÉ

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

XXXII. — 33

NA PŘÁSTKÁCH.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1903.

ADOLF HEYDUK:

NA PŘÁSTKÁCH.

DRUHÉ OPRAVENÉ VYDÁNÍ.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1903.

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze.

Na přástkách.

Noc se dlouží, krátí den,
vítr vzdychá v lese,
ke krbu mi jarní sen
upomínky nese,
dumám, domů letím zpět,
otče! matko! šepce ret,
srdce se mi třese.

Ejhle návštěv plný dům,
všecko v přástvě ručí,
kolovrátků rum a šum
ze všech koutů zvučí;
matka s bílým čepečkem,
hledí všude tam a sem,
chválí, nutí, učí.

Otec v bibli: knihu kněh,
pevné oko hrouží,
kouř, jenž z dýmky vzhůru zběh',

nad hlavou mu krouží.
Bože, k sobě sám jsem děl,
dým-li to, či sesivěl?
a má hruď se ouží.

Devátá již — otci vděk,
matka něco praví,
skládá knihu tatíček,
do skřínky ji staví;
a již — v kraji modrých rýh —
ubrousek, jak padlý sníh,
k hodu čas že, praví.

Po večeři! k práci zas! —
Ne tak, matka vece,
k pohádkám teď právě čas,
nesmíte z mé klece;
která novou poví dnes,
té dám křížal sladkou směs,
co unese plece.

Hned pohádek zlatý roj
z duše k duši letí,
žert a smích i slzy zdroj
svítí z líček dětí;
tváře rudnou jako mák,
hvězdičkami plane zrak
v jasném touhy vznětí.

Doříkala s družkou druž,
v krbu hasne plamen,

otec v koutku zdřiml už,
já jen jako zmámen
poslouchám a poslouchám . . .
odešli — já klímám sám
u zelených kamen.

Nevím, kdo mne v lůžko stlal,
dítě sotva tuší,
od těch dob však dál a dál,
v srdci mně to buší,
a kde chodím a kde jsem,
v práci váznu životem,
v pohádkách však duší.

Odpros.

Jakub s Jírou tuhé měli spory;
zbitý Jakub nesen do komory:
„To ti, Jíro, nechať mne to zdrtí,
neodpustím do nejdelší smrti!“

Jíra vzal, co pro dva bylo syny,
nedbal pláče, prchl do ciziny
přes daleké země, siné vody
k nebetyčným horám: do svobody!

Bloudí, bloudí noha jeho klatá,
kam se šine, slyší: Ubil's brata —
nechať sám je, nechať prostřed lidí,
všude krev, již prolil, téci vidí.

Plašil stíny duše ustrašené,
křížem krážem ňader strach ho žene,
a když zmarnil všecko všudy z lupu,
sám se prodal v námořnickou tlupu. —

Ale Jakub nepodlehl ráně;
dlouhým časem scelily se skráně.
dlouhou prací vrátilo se zboží:
statek pracovitých Pánbůh množí. —

Poledne kdys ve vsi odzvonilo,
odpočíval v poli, vedro bylo,
lehl pod strom, mozolitou dlaní
přikryl jizvy rozbolených skrání.

Sotva spánek přikradl se k oku,
viděl kohos' po svém státi boku,
vpadlé oči měl, jak z vápna tváře:
bratr je to, v šatech marináře!

Kloní hlavu Jíra, níže k pasu
stéká voda s prosivělých vlasů,
v mrtvé tváři nevýslovná muka,
zhaslý zor má... níž se svezla ruka. —

Jak list břízy, když se bouře množí,
chví se Jakub, volá: „Rány boží!
co — co žádáš? rci!“ Však beze zvuku,
bledý Jíra podává mu ruku.

Procit' Jakub: Hrozno! Rukou mává. —
přízrak nebledne a neustává.
„Nuž, co žádáš? mluv!“ — Však darmo káže,
stín je něm, jen vztažená je páže.

Jakub zděšen: ňadra hrůza zdouvá —
„Smíru chceš-li?“ ptá se — strne — couvá —
zjev kýv' hlavou, brat učinil v sledu...
Jírův ruky stisk byl jako z ledu.

Náhle s věže zavzněl hlahol jedné...
zjev se tratí, usmívá se, bledne,
hlavu kloní; níž a níže k pasu
voda stéká z prosivělých vlasů. —

Divná zvěst! Však brzo přišla nová:
Bratr se ti vracel do domova,
kryltě jedno přání v ňader víru:
odprosit a ruku dáti k smíru.

Marné bylo však to jeho přání:
při korábu zhynul rozkotání,
marna pomoc v bouře chvíli bědné,
znikl v moři právě za poledne.

Vozka.

Noc se šíří, tma se množí,
vozka k sobě sám:
„Pod plachtou dnes vzácné zboží
skryto mám;
chorý mužík, jen se třese,
ale peněz dost a dost;
spí, kdo zná ho? hlouběj v lese
pomohu mu na věčnost.“ —

Jednou ránou v děsném vzchopu
muže ve snu sklál,
vrhl s vozu do příkopu
a jel dál.
„Proč pak bych tě,“ v smíchu praví,
„beduchého dále vez'?“
Koně ržáli, u nápravy
lkala šárka; skučel pes.

Jeli sotva na sto kroků,
pes štěk' pod plachtou,

koně řehcí, bokem k boku
k sobě lnou.
„Co vás straší, ty li keře
či ta nemýcená hať?“
A hned bedliv v ruce beře
poplašené za oprať.

Marno! Ruče s vozu leze —
pravda-li, či sen —
v zadu na rozvoře veze,
vizte jen,
toho, jehož hodil stranou,
opasek by plný měl:
„Ještě žiješ?“ novou ranou
muže svrh a dále jel.

Jeli sotva kroků dvě stě,
jeli v smrčnou mláz;
pes, však v neblahé té cestě
štěká zas;
koně řehcí: „Hoj, ty spřeži,
jen se vzpírej, plaš a křič!“
A již do hřív, až se ježí,
praskající šlehá bič.

Hůř jen! Znova s vozu skáče;
spatřilť vyděšen
dvakrát ubitého spáče,
či to sen?
sklál ho, stepal; do příkopu

tuhé tělo zahrabal,
zděšení pln v divém vzchopu
na šejtrok seď a jel dál.

Jeli sotva kroků tři sta
v lesa černý kout,
zase koně ani z místa
nechtí hnout;
darmo nutí, darmo bije.
„Ej, což po třetí tam snad,
že kůň vzpíná se, pes vyje?
Tenť má život jako had! . . .“

Vskutku! Sedí na rozvoře
hrozný, rudý zjev,
z rány čela stéká spoře
teplá krev;
nechať vozka, v hrozné práci
sráží jej, přec — o ký děs —
na rozvory hrot se vrací,
koně řehcí, vyje pes!

„Jaká pomoc, jaká rada?
rychle prchá noc,
náhle v hruď mi skryla hada
vyšší moc;
již se šeří . . . pro nebesa,
vůz i šaty samá krev!
Mám se vrhnout pod kolesa?
mám utéci houštím dřev?

Pomoci ni rady více,
lid jde se všech stran,
jedu, jedu ze silnice
na čakan;
zřím jak popravce mne vleče
na svůj otesaný peň — —"
Vzkřikl — spletl bič a kleče
pověsil se na lišeň!

Přípřežník.

Vrch stoupal, blatná byla zem,
vůz jako věž;
„Eh, hloupý kus, že nedbal jsem
dřív na přípřež!“

„Hej,“ bije koně, „k čemu as
vás krmím tak?“
A bije koně zas a zas,
vše darmo však.

Nech v lišně tlačí silná dlaň
i vzdorná plec,
až praská náprava jak draň,
vůz stojí přec.

I bije koně tam i sem,
ti v temnou noc
jen smutným řehcí řehotem,
snad o pomoc!

„Nech koní,“ děl tu jakýs muž,
„mně jest jich žel;
pojď, pomohu ti, jen se tuž!“
A hle, vůz jel.

A když byl na vrch vyvezen,
děl znova: „Slyš,
ať zvířat těch mi žádný den
už nemoříš!

Ne tobě, koňům, jak chtěl bůh,
jen na pomoc
vzal na se tělo bludný duch
na dnešní noc.

To trestem mým za častý hřích,
že, jak ty dnes,
jsem živitelů týral svých,
to dobře věz.

A znovu učiníš-li tak,
vstříc kletbě hleď.
že třeba v hrobě budeš pak
co já jsem teď. —

Ach, blouditi mi ještě věk!..“
a zmizel již. —
Kde vozka slyše srdcem změk',
je nyní kříž.

———

Větrník.

Hle větrný ten mlýn, on klet
i s chatou po svém boku,
v půl jadrnáč je rozemlet
a pánev pukla v oku;
na podezdívce roste mech,
ni žebra není na křídlech, —
tak stojí na sto roků!

Vše klidno, sotva slyšet vzdech,
kdy severík sem bočí,
mlýn stojí, jakby ztajil dech,
nic v něm se nezatočí;
však za to ve Filipskou noc
jej vzbudí jakás děsná moc
a vše se rozdivočí.

Tu jako dřív, když dostaven,
mlýn klape zas a běží,
leč kdo šel kolem, věru ten
strach z pohledu již těží:

blíž u vrat stojí černý chlap,
a zpívá s mlýnem: Klapy klap,
že chodci vlas se ježí.

A ve mlejnici, bohem klat,
vše siročinou drví
vrah mlynář zlícen; bílý šat
má potřísněný krví;
a k domku kvapí z mlýnských vrat,
kde černý dí: „Ej byl to chvat!
No, dobrý byl čin prvý!

Dřív stárek, žena tvoje teď,
a potom jejich děti,
jen statně, brachu, topor veď
a rozpraš vše to smetí;
však snadno napravíš svůj hřích,
když domku svého na dveřích
se pověsíš den třetí!“

Výš ve mlynáři šlehá hněv,
v ráz jedná po té řeči
a pádnou teslou množí krev
páž sevřena jak křečí,
a k vratům hledí rudý zor,
kde příšerný se chechce tvor
a hlavou vrahu svědčí.

„Tak, tak, leč čin buď vrchovat!
Viz, na půdu ty dvéře,

už nemeškej, než přijde kat,
by pomstil oné sběře!“
A visí vrah. — — Než svítá den
vše zaniká, jen pláč a sten
jak probíhal by keře.

Vodníkova bota.

Vidíte ho, jak se hrbí
pod větvemi mladé vrby?
hlavu kloní, ruce příčí,
šije švarné botky z lýčí.

Botky z lýčí, pěkné, švarné,
pevné, plné síly čarné,
jimi, buďsi světlo denní,
v myslivce se vodník mění.

S takými, kdo k hodům chodí,
nejkrásnější k tanci vodí,
která věří však, již hyne,
pod vodu s ní vodník plyne.

Přivábí ji řečí, okem
do temnice ve Hlubokém,
na pestré kde chytá léčky
lidské duše pod hrnéčky.

Slyšíte ho, hvízdá, zpívá,
ruce příčí, hlavou kývá,
šije, smolí, jen to hraje,
hle, již holeň hotova je.

Vidíte ho, pozor dejte,
ticho, ani neduchejte,
mstí se na těch, kdo ho slídí!..
„Ať, mne šelma neuvidí!

Z kapradí mám květ, mně snáze
přišoulám se na kraj hráze,
zakryju se vrbin směsí,
mne topělec nepoděsí!“

A hoch jako stín se krade,
tam kde bují vrby mladé,
na nichž vodník vesel hýká:
„Zdařte se mi, botky z lýka!“

Ejhle, jedna hotova je!...
Šoulá hoch se, dech svůj taje,
béře... prchá ptáka letem
„Zítra půjdu za děvčetem!“

Skončil vodník práci tuhou,
výsknul, došilť botku druhou;
však kde prvá? hledá, hledá...
hoch ji odnes neposeda! —

Plakal vodník siným okem:
„Smutno je mi na Hlubokém,
srdce mé i duše vzlyká
pro svatební botu z lýka.“

Plakal, až se chvěla voda:
„Škoda botky, škoda, škoda,
jednou v žití jen, ó muka,
takové smí ušit ruka.“

Plakal, až se chvělo sítí:
„Mládencem mi starým býti,
ach, to moří ach, to dusí,
však kdo vzal, ať stejně zkusí! – “

Mladý zloděj smál se řeči:
„Však já získám lásky něčí,
chytnu si ji smělou paží,
srdce víc než bota váží! —

Obouval hoch milou botu
od neděle po sobotu,
obouval ji dobu mnohou,
divem rostla jeho nohou.

Vedle vlastní měl ji boty
do tance i do roboty,
juchtovice nech se tratí,
lyčné nelze roztrhati.

Deset rozbil nových z brusu
samým tancem na sto kusů,
v blátě, v písku, v rose ranní
lyčná není k rozedrání.

Ať jí o zem buší, buchá,
za máček jí nepocuchá,
nech ji pálí, nech jiková,
vždy je pěkně jako nová. —

Na hocha se mnohá smála,
vzít si ho však přece bála,
nech byl mlád a sličné tváře,
utekla mu od oltáře.

S mládencem tak bota žila
půl sta let, vždy nová byla;
ženichem byl, dívky měnil,
ale už se neoženil.

Když se loučil s hříšným světem,
se zsinalým pravil retem:
„Věru pravdu v sobě chová
ona kletba vodníkova.

V konec pozemské mé pouti
dejte nazpět na to proutí
topělcovu botu z lýka,
ať toho ves neodpyká.

Všem by zvraštily se tváře,
od slouhy až do rychtáře,
kvetl stesk by, rostly trudy,
vymřeloť by všecko všudy!“ —

Hned odnesli boty skokem,
ale vodník na Hlubokém
z žalu v křišťálném svém domku
umřel také bez potomků.

Co se ještě s botou dálo,
nevím ani dost co málo,
ondyno jen pravil kdosi, —
že ji nevím kdo zas nosí. — —

Od těch dob, ač čas se mění,
o tom, kdo se neožení,
pannu slýchat je i vdovu:
„Tenť má botu vodníkovu!“

Těžká je pokuta boží.

Pro statek brat s rodným bratem
těžkým hněvem na se vrou;
mladší katem
v hněvu klatém
zabil druha sekerou.
Těžká je pokuta boží!

Pohřbil lesa u pokraje
pod omšený věkem strom;
čin svůj taje
spěchá z háje,
za ním náhle blesk a hrom.
Těžká je pokuta boží!

Probděl první noc i druhou,
nespal třetí, ňadry vzňat;
vášně sluhou
s bědou tuhou
k lesu prchá z dvorce vrat.
Těžká je pokuta boží!

Do lesa šly ráno děti...
jaký pokřik, jaký ruch?
domů letí:
„Tamo v sněti
soused visí bled a tuh!“
Těžká je pokuta boží!

K bratrovi ho pochovali,
ale hrozno! od těch dob,
noc-li halí,
horské valy,
zlým je místem obou hrob.
Těžká je pokuta boží!

Půlnoční je budí doba
putujícím na výděs;
stará zloba
týrá oba,
zděšena je celá ves.
Těžká je pokuta boží!

Tepají se rozkaceni
rodní bratři, že až strach;
když se denní,
vidět v chvění
krev na trávy osinách! —
Těžká je pokuta boží!

Kamarádi.

Žid s krčmářem šli kolem práva
a do hovoru žid se dává:
„Viz, kým to vítr potřepává!

Či nevidíš? mně zdá se věru,
že k tobě v noci chodil šeru
a pil a miloval tvou dceru.“

„Nu,“ židovi v ráz krčmář praví,
„však pili jsme též na tvé zdraví;
vtip jeden, tři jsme byli hlavy.

On krad’, já skrýval jej i věci,
ty’s roznášel to na svém pleci,
on pad’, my na živu jsme přeci!

Dál řemeslo teď vedem sami.
Hej, jak pak, nechceš starý známý —
dí k viselci — zas píti s námi?

Nu, chceš-li, přijď!“ A zbojník s práva
svou hlavou na hruď poklepává, —
a na západě noc už vstává.

A druzi šli, když přišli domů,
byl stůl již uchystán; však komu
ten třetí džbán a číše k tomu?

„Ej, pro mne!“ chlap dí, kroče v chatu,
jenž zločinů svých za oplatu
tam na čakanu propad' katu.

A krčmář s židem hrůzou jatí
zří, jak se šklebí: „Nuže, platí,
proč nechcete mi nalívati?

A popiv, zmizel kloně hlavu,
leč druzi z krčmy v lidstva davu
ven vedeni jsou na popravu.

Den první kat je kolem trápí,
den druhý věšeni jsou chlapi,
den třetí pověst krajem kvapí.

Vodníkova pomsta.

Když svázelo se dříví s hory,
ta podvečer se stala věc:
stál na jezu a čekal vory
kýs chlapec: vodník, topelec!

Ten s jezu volal na voraře:
„Zůstaňte tam, zůstaňte tam,
dnes pod jezem vrat u polštáře
hod velký: svoji svatbu mám!

Té nerušte mi, hola, hola,
už k břehu přistaňte, nač dál!..“
„Což, stanem?“ starý vorař volá,
však mladý u vesla se smál.

„Eh, klučík jakýs žert-li tropí,
stát jemu k vůli máme-liž?
tím ze mzdy ztratíme půl kopy;
jen dále k cíli, chutě již!“

„Slyš přece; znám to z dávných zvěstí —
a v těch je mnohý poklad skryt —
vždyť zítra s odpočatou pěstí
lze promeškané nahradit!“

„To tak! Jen dále, smlouva káže!
Jak zlekat můž' tě taký klam?..“
„Klam? slyš! Zas křiče zvedá paže:
Zůstaňte tam, zůstaňte tam!

Dost, zaraz, neveslujme dále!“ —
„Jdi, starý,“ vece mladý zas,
„snad do opravdy? Ale, ale,
dnes sjedem přece mnohem snáz!

Jeť voda právě pohodlna,
vor jako hračka splyne z vrat!..
„Mníš, do rána že skrotne vlna?
„Líp pomýšleti na převrat!

Jen dál!“ — „Když nedáš na má slova,
tak jeďme, dřív však seřiď prám —
a... slyšíš? mužík volá znova:
Zůstaňte tam, zůstaňte tam!

Tak jak?“ — „Dál, dál!“ — „Nuž s bohem dolů“ —
a starý vorař dělá kříž!
„Hej, vesluj!“ — „Na jezním jsme kolu!“
„Víc opři se!“ — „Vždy jde to tíž!“

A mladý o veslo se vzpírá:
„Eh, taký spropadený kůl,
zpět také nelze, kýho výra,
mně praská veslo... zle, je v půl!“

„Nuž vezmi tyč, dej pozor přece!“ —
„Kůl naráží mi na houžev,
už dlaně nestačí, ni plece...
tak!.. stržena jsou pásma dřev!“

„To scházelo!“ — Vždy hůř a hůře,
leč první vor, jenž starce nes',
i navzdor osudné té zdůře,
přec ze vrat konečně se svez.'

Hůř veslaři: vztáh' ruce obě,
chyt' špalku se — leč proudu tok
strh' stranou jej a v divé zlobě
jím mrštil o vrat zděný bok.

Kol voda zbarvila se širá,
leč v proudu šumění znik' ston.
Zpět po mladém druh starý zírá;
„Hej! Rány Krista! Kde že on?

Hoho! kde jsi? slyš! je ti snáze?..“
tu vodník vynořil se z vod:
„Tam plove mrtev blíže hráze;
to trest, že přerušil nám hod!“ —

Dál nejel starý: „Kam to svezu,
co topelcův zde rozbil hněv?“ —
lkál na voru, a v šumu jezu
zvuk houslí slyšel, smích a zpěv!

Vyplněné přání.

„Na hradě Jestřabí je tajný sklep
pln pokladu a zboží,
kdo vnikne v noci valů pod násep
blíž hlásky, při nároží,
ten najde jistě všecko, milý brachu!
Nu, pojď, nemáš-li strachu!“

„Hm! strach! A proč? Jsem věru otužen,
či poklady kdos hlídá?
Jsouť noci jasné zrovna jako den
a nikdo nevyzvídá;
snad mohli bychom vykonati směle
od čtvrtku do neděle!“

A kopali; noc třetí posléz přec
pronikli do sklepení…
Hle, v koutě bez lbu visí kostlivec,
leč pokladů zde není.
I překopali půdu v hloubku stopy; —
oběma spadlo s kopy.

A mladší na staršího: „Vzal to ďas!
vše nadarmo, vše plano,
snad propil chlap ten všecko na pospas
a v posled na to lano
se pověsil; hle, k nohám lebka spadla . . .
či dán sem ze stinadla?

A jaký! Bez hlavy má osm stop,
což teprv s hlavou!
No, kolohnáte, na chvilku se vzchop,
jak byl jsi před popravou:
s tou tuří lebkou mezi ramenoma,
jen směle, jako doma!“

„Nech řečí!“ druhý dí . . . „Ej, k čemu přec
máš poklad snad? Já zlostí
mám chuť, že podveď nás ten visalec,
rozprášit jeho kosti;
leč nechám chlapa, ať zde ďábly plaší,
a chce-li, třeba straší.“

A domů šli. — Noc na to v trojí ráz
na okno — či to snění,
kdos náhle klepe . . . Kriste, duši spas!
kostlivec ze sklepení!
leč k šíji zase přirostlá je hlava
s očima do krvava.

Pln zděšení se v loži choulí muž;
slyš, venku zas to volá:

„Chtěls viděti mne, tu jsem, vzchop se už,
he, holá, smělče, hola!
nuž rychle pohleď, oč jsem nyní větší!
Či plané jsou tvé řeči?“

Muž hrůzou jatý hledí na přízrak
vzkřik' — nazpátek se kácí . . .
Když ráno v chatu přišel soudruh však,
zlou s omdleným měl práci
než vzkřísil jej: byl bled a těžko stonal,
a týden na to skonal.

U bezedné slatě.

Je za vsí stranou rudá slať,
řad světlic po krajích,
však oné slatě posavad
dna nikdo nedostih'.

Jak kostry stojí světlic řad,
peň bez kory a hol,
sem nepřilítne ani pták,
je smutno kolem kol.

Pár zakrsalých borovic
a na nich hejno vran,
to všecko; vichr napořád
sem sbíhá se všech stran.

Však divnou věc děl drvoštěp,
když prospal tady noc,
a nechtěl by to prožít zas
za žádnou živou moc. –

Když měsíc nad krajem se nes'
a na slať úsvit pad',
zřel dřevař ženy bílý zjev
kol světlic pobíhat.

A pobíhala v před i v zad,
a zase křížem kříž,
a slyšel volat: „Kde jsi, kdes
mé dítě, ach, kde dlíš?“

A slyšel zpívat divný zpěv,
až zježil se mu vlas:
„Ó dítě, nemám míru, slyš,
což nenajdu tě as?“

A rve si dlouhý, plavý vlas —
ach, hrozný je to zjev —
a na smutnou zří měsíc slať,
tak rudou jako krev.

„Ach, bezedna je ona slať!
Když bezedna, kde spíš?
vždy klesáš hloub s tím kamenem,
vždy níž a níž a níž.

Z tad nevyprosím tebe již,
ó hrozný boží trest!..“
a bouří rvána zas a zas
lká smrků ratolest.

A strachem chví se starý buk,
a hlavou třese klen,
vír zmítá stlaním — prchá noc,
a s hor se snáší den.

Zjev míjí, kolem světlic však
je ušlapaná zem . . .
tak děje prý se vždy co rok
před Janem Křtitelem.

Vinař.

Cestou z Lažan k Rychmburku
dvojí kaple stojí —
ve dne klidno tam, však v noci
divná věc se strojí:
od kapličky první k druhé,
v žalostícím trudu,
muž podivný projíždí se
na ohnivém sudu.

Za živa zlým vína strůjcem,
nyní v trestu vězí,
ty že dával míšeniny
všem, i ke mším knězi;
jednou však mše nedosloužil
kněz o božím hodě:
sotva popil, klesl mrtev,
k osadníkův škodě.

Proklínali lektvarníka:
„Příčinou je smrti,

za to nech Bůh spravedlivý
tresce jej a zdrtí.“
Vinař smál se: Náhle umřel,
zanesli ho k hrobu...
na ohnivém sudu nyní
jezdí v noční dobu.

V každé ruce dížku drží,
hlava strachem chví se,
z pravé v levou, z levé v pravou
odvary své míse;
vzdychá, míchá, lije, pije,
křiví se a pláče,
barvu mění; přes kamení
žhavý sud s ním skáče

„Ten tak dlouho jezdit bude,“
stará děla máti,
„pokud na těch polích kolem
rév nebude zráti;
pokaváde ke kostelu —
ošemetník hadí —
všechen léktvar niv těch vínem
stokrát nenahradí.“ —

Kdyby kletba všech, kdo pijí,
spěla k nebes týnu,
tisíce by takých zvěstí
bylo vůkol Rýnu,

ale v Čechách kdyby takých
těla smrti stydla,
nebylo by ani jedné
cesty bez strašidla.

Ohnivý dům.

U Dušníku blízko lesa stojí Pičín, ves,
prostřed návsi starý javor těžkou hlavu vznes',
kmene jeho silné větve hojná zdobí klest...
O javoru takovouhle zaslechl jsem zvěst:

Kde je strom, dřív statek stával; sedlák bohatec
dnem nocí však ustavičně více toužil přec:
že dal peklu hříšnou duši, zjevno bylo všem,
slétalť ďábel k sedlákovi žhavým plivníkem.

Jmění rostlo: samé zlato snášel sedlák z niv;
jedné noci uhlíř z lesa zlý však spatřil div:
satana zřel ze hřebene statku, ó ký děs!
na plamenných křídlech v mraky sedláka si nes'.

Ráno sprahlé bylo místo, kde stál dům a stáj,
nic nezbylo, ani mrvy, leda divná báj:
O půlnoci při Jakubě slyšet děsný šum,
a kde javor z půdy roste, plamenný je dům.

Než však kohout zakokrhá, zmizí strašný zjev,
na nebi jen oblak divný rudne jako krev:
to je mračno, v kterém ďábel sedláka si vlék',
či to smíru konečného zlatý červánek.

Na zámku.

V oknech zámku denně straší
neobdobně tlustý duch,
k němu z venku hlavu vznáší
jiný, ale bědně such;
poznáte je okamžikem,
jak se okna otevrou:
direktorka s černým psíkem,
kancelářský s kytarou.

Celé okno tělem cloní
ona — pohleděte přec —
on, své ruce spíná po ní,
učiněný kostlivec;
brňká, zpívá dávným zvykem
žal svůj lásky oděrou
direktorce s černým psíkem
kancelářský s kytarou.

Direktorka láskou kvetla,
kancelářský láskou vad',

jednou za lunina světla
direktor však na ně pad';
celý zámek zděsil křikem
rozlícen tak smělou hrou;
prchl paní s černým psíkem
kancelářský s kytarou.

Z žalu paní direktorka
víc o džbánů pila pět,
písař nakvašený z horka
kytarou šel blažit svět;
což dbal direktor, že rykem
jeho rozdvojeni mrou
direktorka s černým psíkem,
kancelářský s kytarou.

Sesádlila s mopslem paní,
písař — lásko, hrozna ty's! —
stáh' se šňůrou — tamo v stráni —
již měl u kytary kdys;
však co hrob, co rakev s víkem?
ještě mrtvi láskou vrou:
direktorka s černým psíkem,
kancelářský s kytarou.

Slyšíte, jak v dál se nese
žalostivých zvuků směs,
strachem větrník se třese,
úpěnlivě vyje pes;

s lidským vzlykem, s mopslím kvikem
z dálky vstříc si náruč strou:
direktorka s černým psíkem,
kancelářský s kytarou.

Dva sny.

„Zdrž se“, pytlačka dí „činu zlého,
sen jsem měla, plný běd a hrůz:
přivážel tě domů zabitého
polní cestou žebřinový vůz.“

„Hlouposti: Chci dopadnouti laně,
chata bez krejcaru, bohužel!
krást přec nechci! Nuž, co přijde mať,
do líce, ať padne!“ Řek' a šel...

Touže dobou lesního dí paní:
„Nechoď dneska, divný sen mě stih':
tam od kraje borku dobou ranní
mrtvého tě nesli na větvích.“

„Plané řeči! musím na čekání;
kážeť chléb...“ a klidně kráčel v les
mluvě cestou: „Nechť mi právo brání
nezdržím se, pytlačí-li dnes.

Střídáme se stále dnem i nocí,
stár jsem už — a syn můj — budiž dost!
nelze věru jinak odpomoci;
mír chci mít, nuž s chlapem na věčnost!“ —

„Tak?“ dí v houští pytlák obezřelý,
„tak to myslíš? Dobře, těš se jen,
ale přijde na to, kdo dřív střelí ...
já hned nyní beru si svůj plen.“

Rána rozléhá se, druhá za ní ...
Dva jsou mrtvi. Jaký hrozný čin!
Lesního sklál pytlák, za nímž maní
pytláka v ráz polesného syn! —

Sny jsou skutkem; v lese, blíže lomu,
stejný osud nepřátele stih':
v řebřinách je pytlák vezen domů,
polesný je nesen na větvích! —

Zazděná.

Cože se tam, vizte jen!
z toho hrobu zvedá?
Pánuv duch to, jenž co den
svoje dítě hledá;
od pasu až po kraj pat
černý, k hlavě bílý,
za živa dal pochovat
dceru ve zlé chvíli.

S panošem ji v háji zřel;
„Běda tomu hadu!“
Lítil se — hoch mečem mřel —
dceru tajně v hradu
zazdít dal, však touže noc —
ach té chvíle bědné! —
umřel též, teď vyšší moc
vždy ho z hrobu zvedne.

Bloudí černý tam a sem
i kol hradu venku,

smutné věže s okrajem
níže ku okénku,
odkud ondy krásný svět —
ach, že tak se točí!
uviděly naposled
panny krásné oči.

K ní ho žene luny zář,
volá ji a vzdychá:
„Ukaž mi svou milou tvář,
trpitelko tichá;
krutý, děsný byl můj čin,
odpusť, odpusť otci,
tíhou činů svých a vin
váznu v běsů moci!“

A když prosí zas a zas,
v okenci se zjeví,
krásná jako v dávný čas,
tvář zazděné děvy;
ústa šepcí: „Smír buď již,“
rukou vstříc mu kývá,
z čarných očí níž a níž
slza dolů splývá.

Na otcovu tekou skráň
ony slzy ledné,
sotva však že padnou naň,
níž o stéblo bledne;

až vybělí cel a cel,
takou lid má víru,
dotouží se, jako chtěl,
spasení a míru!

Dvě růže.

Zúpěl otec s matkou. — Třetího dne v šeru
v rouše nevěst s pláčem pochovali dceru,
muzika jí hrála, vyzváněli hrany,
naříkali všecky, mládenci i panny.

Růží keř jí vzrůstal u hlav: jarní chvíle,
neměl květů kromě jedné růže bílé,
ta však na hodinu čilých vánků spěchem
všecko zčarovala líbezným svým dechem.

Bloudil junák krajem; k hřbitovu jel v bludu,
utrhl tu růži: „Těchou mít tě budu:
bez růží jsem trávil dobu války celou,
náhradou mi dýchej v síňku osamělou.“

Za klobouk dal růži, vesel domů kluše,
prodchnuta je síňka, nadchnuta je duše;
do vody svou kořist sličný junák staví,
co ji spatřil, nijak nechce mu jít z hlavy.

Na lože si lehá; měsíc nebem kráčí,
vzdychá junák, chví se; zdá-li se co spáči?
Zdá! — květ roste, roste, z něho dívka bledá
ve svatebním šatě tajemně se zvedá.

K junákovi kráčí, bílou ruku dává:
„Růží vzal's mi duši, hledám svého práva,
tvé chci za ni srdce; dej mi políbení,
už pomoci žádné mně i tobě není!“

Za ruku ho béře, kloní se a shýbá,
na dumavé čelo přítulně ho líbá,
něžně usmívá se, na ňadra ho vine...
junák probouzí se, všecko rázem hyne.

Zmámen procit junák: „Sen byl!..“ Leč den vterý
zase z růže vstává dívčiny stín šerý,
rychle přistupuje ku snícího loži:
„Zlíbej mě, ó zlíbej, je to vůle boží!

Dávno jsi mně souzen, já souzena tobě,
růží jsem ti vzrostla na zánovním hrobě,
zlíbej mě, ó zlíbej, vřele, z ňader hloubi,
jak se milá s milým v blaha době snoubí.“

Za ruce ho béře obě, níž se shýbá,
na čelo i líce roztouženě líbá,
mile usmívá se, na ňadra ho vine,
junák probouzí se všecko rázem hyne.

Zděšen junák vstává . . . „Sen byl! . .“ Leč den třetí
přízračný zjev dívky zase k spáči letí:
„Dej mi políbení,“ prosí, lká a vzdychá,
„nevěstě jak sluší z lásky od ženicha.

Jinak míru není mně a tobě taky,
bloudit by nám bylo věčně mezi mraky;
vzal jsi moji duši, mým je srdce tvoje,
sic budeme oba v hrobě bez pokoje!“

Kolem krku béře, níž a níž se shýbá,
na skráň, líce, ústa horoucně ho líbá,
směje se a k ňadrům vášnivě ho vine,
ji navzájem junák — doba v půlnoc plyne.

Šílen hoch se budí — k uvěření stěží —
bílá růže svadlá na srdci mu leží;
její ret však tajně ve světničku šerou
dýchá netušeně vůní tisícerou. —

Strádal od té chvíle švarný junák mladý,
nebylo mu léku, nebylo mu rady;
v oku jiskra hasla, srdce v ňader těsnu,
tvář-li zruměněla, bylo pouze ve snu.

Vedle hrobu s keřem nový kopat káže . . .
Skonal, růži k prsám tisknou svadlé páže,
muzika mu hrála, vyzváněli hrany,
plakali junáka mládenci a panny.

Vsadili též jemu keř jak dívce prve;
nezkvetl krom jednou růží jako z krve.
ale divno věru, jara mocná síla
na druhém též keři květ zas vynutila.

Květ ke květu stále kloní se a shýbá,
jak když milý milou objímá a líbá,
urvat růže nikdo zde se neodváží:
duše jsou, dí pověst, hrobu toho stráží.

Prsten.

Bylo k ránu; mladou sličnou ženu
našel pilař u kol utopenu,
náhodou-li zhynula či z muky,
kdož to ví? tvář klidna byla však;
Vytáh' ji, v tom záblesk pad' mu zrak:
prsten stáhl pilař z mrtvé ruky. —

Poručivše duši Pánubohu
pohřbili ji u zvonice v rohu,
jak ji pilař našel se vším všudy,
kdož u mrtvé pohřešoval as
z krajánkův, nechť zřel ji dřív a zas,
na levice prstu proužek rudý?

Ale divné v životě jsou shody!
Celou dobu téže od náhody
mladý pilař divně jaksi strádá,
a hrob ženy sesut je co den
jakby z něho rakev brali ven.
„Proč pak asi?“ mlýnská chasa hádá...

Řezalo se. — V noci pilař mladý
na schystané usedl si klády
pohrávaje s uloupeným skvostem;
sedí, myslí . . . hlava padá níž . . .
v tom — snad duchů poslala ji říš —
mrtvá žena u něho je hostem.

Pokládá mu ruku na rameno:
„Vzal's mi prsten, milánovo věno,
blahou upomínku na sen krátký:
všecko ostatní vzal času vír,
mám-li v hrobě míti klid a mír,
dej mi uloupený kroužek zpátky.

Či chceš dívce své jat v srdci jarem
tajnou loupež podat lásky darem,
na níž visí nebes kletba těžká?
Nečiň tak, věz napřed, boží soud:
také ji by strhl vody proud
v říčné lože za rok ode dneška.

Pak i ty bys za dalekým mořem
bědně duší strádal, hynul hořem
jako druh můj z první blaha doby;
nezbylo by z vašich žití cest
nic než v plachém lidu trudná zvěst
a dva dálně orůzněné hroby.

Nuže dej, sic zahynete v pláči,
dej . . .“ a pilař v snění prsten stáčí,

mrtvé dávaje ho kletbu tuše;
béře žena podávaný skvost . . .
pilař vstává . . . prst je proužku prost,
leč i tíhy zbavena je duše.

Klidně hlava na lože se kladla,
jako by mu s ňader skála spadla,
žert a píseň družní jsou mu hosté;
a ten nový u zvonice hrob
travou obalil se od těch dob,
ba i kvítí s jara na něm roste.

Kovkop šedivec.

U Merklína v bujném mlází
starý důl je — divná věc —
o polednách z něho vzchází
malý kovkop šedivec.

Zhlíží kutiště i stoky,
ku štělinám níží vaz,
měří okem, čítá kroky —
v jednu v důl se skrývá zas.

Štědří, kam se nouze plíží,
v parnech plní vodojem,
těm však, hruď kdo hříchem tíží,
zle se daří, běda těm! —

Dva šli z díla ubožáci, —
temná, bouřná byla noc —
v modlitbách se první ztrácí,
druhý padl ďáblu v moc.

Měli jsme mzdy stejně oba,
děl, já probil však svůj groš,
dej mi, než mne schvátí zloba,
svůj, a ne-li, život slož!

Žízeň mám! „Já malé děti!"
Pálenku chci! „Já však chléb!"
Co mi po tom, dolů sletí,
nedáš-li, tvůj sivý leb!

Křik a svár se v bouři ztrácí, —
právě přišli k důlu až —
tu v ráz druha dolů kácí
lupičova silná páž.

Ztrácí smysly, střemhlav pade . . .
avšak dole — viz, ký svit! —
z náručí jej na zem klade
šedý kovkop, jenž ho chyt'!

Křísí, živou kropí vodou . . .
prohlédl muž udiven:
„Žiju!" — „Pouze boží shodou,"
dí kmet, „čin se změnil v sen!"

Provádí ho, muž se třese:
„Nechvěj se, buď strachu prost!
Na," a zlato vstříc mu nese.
„Vezmi, v skalách mám ho dost!

Teď však viz, jak stihl chvatem
toho trest, jenž v důl tě vrh',
třeba nebyl souzen katem,
boží pomstě neuprch'!"

Dlouhou štolou druha vede,
ale chuďas neví kam —
„Hle, tam u té skály snědé,"
volá mužík, „vidíš tam?

Vrah tvůj štvaný pomstou boží,
zbloudil, ďáblův je teď plen!"
A hle ve skal rudém loži
lupič leží roztříštěn!

Vyveď' mužík druha v pole,
zlatý peníz dal mu v pěst. —
Pláčou děti s matkou v kole:
Kde jsi, kdes? a hle, tu jest!

Pro Bůh! Proč jsi ponocoval?
„V důl svržený, živ jsem přec:
v lokty své mě chyt' a choval
Štědrý kovkop šedivec!

Ale toho, jenž mne skácel,
hrozný, děsný stihl trest:
v druhém důlu — Pánbůh splácel —
děsně rozbit: mrtev jest!

Upoutaný rarach.

Děl v krčmě druh, jenž světem chodí,
kdys sedlákovi: „Kmotře, slyš,
mám něco, co se pro tě hodí,
a dám, když hodně zaplatíš.

Déšť přejde, slunce v čas se vznítí,
kdy tepla budeš žádostiv,
a v suchu z vůle naprší ti
na sadu strom a porost niv! —

„Tak hodí-li se, na mou věru,
rád zaplatím, co chceš!..“ „Nu tak!“
A v síně dusném pološeru
druh kradmo rozvazoval vak.

A láhev divně malovanou
dal na stůl — což se sedlák lek’ —
v ní čertík byl skryt bílou blanou,
as jako dětský malíček.

„Viz, tich je! Palcem-li však maně
se dotkneš blanky,“ vece druh,
„hned skřítka k té neb oné straně
ti snese tajeplný vzruch.

Pak rozkazuj mu pevným hlasem
a vším ti bude úslužen ;
jen bedliv buď, chceť vždycky časem
zdroj čerstvé vody rarach ten.

Však před světem buď jako pěna,
i doma musíš bedliv býť,
co na večer se dozví žena,
to běží ráno vyzvonit!

A ještě cos . . .“ druh v blánu ťuká —
„ďas pohněvá-li se ti kdys,
hned zkrotne, na vrch-li tvá ruka
as třikrát klepne. Takhle viz!“

A snědý blánu tiskne, tepe,
v ráz čertík padá ke dnu až . . .
„Hleď, kterak divně sebou třepe . . .“
„Nu, koupím, jenom nepředraž!“

I smluveno a zaplaceno. —
Jak sedlák mít chtěl, konal ďas:
sad kvet', luh krásnější měl seno
a setí plný velký klas.

Skot dařil se a lépe dojil,
brav byl pln vlny, statek rosť,
kůň zbujněl, každý úl se rojil,
a všeho bylo dost a dost.

Však sedlák bedliv hleděl ďasa
a občerstvoval vždy a rád,
by žena nezřela ni chasa,
a zavřel na klíč, když šel spat.

Tu jednou z krčmy přišed v noci
vzal šoulaje se vody číš,
by po tmě skřítku čarné moci
zas přilil; čas byl věru již!

Leč přeliv odlil zase více,
a netušil, či dřímal snad,
že čertík z láhve do sklenice
buď zlomyslně prch' neb spad'.

Tam zůstal též a láhev tiše
zas sedlák potáhl a skryl,
a blažen v síle své a pýše
spat potichu se uložil.

A spal... Ó přenešťastné shody!
Té noci, v čase parna zlém,
i žena vzala žíznic vody
a vypila číš s rarachem.

Den druhý přivstav sedlák záhy
šel k láhvi... Žasl! Je to klam?
Ač blanou kryta plna vláhy,
přec rarach unik'; byl ten tam!

I bádal... Dozvěděl se věru,
kam náhodou se dostal běs;
dřív pokoj ve dne byl i v šeru,
leč opak započalo dnes!

Čert, maje prostor mnohem větší,
jsa úzké láhve na vždy prost,
hrd poznal, co mu lépe svědčí,
a zpanštěl, zpyšněl; rost' a rost'.

Hned se selkou se stala změna:
běs rarach, blanou nepokryt,
lál z ženy, štěkal jako fena,
že před statkem se stavěl lid.

A bouřil, dusal — zle se vedlo —
pln svévole, pln zpupných zdůr,
když na něho to v ženě sedlo,
byl zbouřen celý dům i dvůr.

Čert stále vymýšlel svár nový,
a pranic nebylo mu vhod,
až prchaje své vlastní krovy
lkal sedlák v krčmě na zlý svod.

Když jednou ztrápený a bledý
svou opičku si domů veď,
tu dohonil jej druh ten smědý,
jenž skřítka dal, — a sedlák zbleď.

„Nu jak se daří?“ „Hynu škodou,
čert z láhvičky se dostal ven,
má žena vypila jej s vodou,
teď z ní mě trápí víc co den!

Jak pomoci?“ „Ej to se spraví!“
děl smědý, šklebně hledě naň,
jen tepejte ji v povrch hlavy
a k ústům blanou dejte dlaň

Jak v láhvi s ďáblem činit hleďte
a mluvte: Pokoje-li dáš?
A ne-li, znova tak si veďte
a věřte, zkrotne satanáš!“

Ač vždy té uposlechl rady,
přec mnoho sedlák zkusil psot,
jen zvolna ubíhalo vády,
leč konečně čert přece zkroť.

A durdit-li se počal znova,
tu sedlák zvolna zvedl pěst
a žena spolkla čertí slova...
a kantor děl: Probatum est!

Bratr Ivan.

Všech mnichu Ivan nejzbožnějším bratem;
když západ hasl a východ planul zlatem,
on na modlitbách trávil neustále.
ku poctě řehole a k boží chvále.

Tu do kláštera podvečerní dobu
všel stařec, poutník od svatého hrobu,
a při kahanů dvojnásobné záři
skvost vzácný ukazoval v refektáři.

To kniha byla apoštola Jana,
ta kniha knih, ač v prosté pouzdro dána,
v ní plno božských zjevení a krásy,
že těm, kdo četli, zalily se řasy.

Čet' Ivan též . . . čím hlouběj oko noří,
tím větší láskou k bohu srdce hoří;
čet' celou noc; ač doba dobu routí,
on nemoh' od knihy se odtrhnouti,

Tu k hostitelům poutník starý vece:
Drah poklad ten, leč svým ho nazve přece,
kdo Otčenáš se pomodliti moha,
nic nevzpomněl by jiného, než Boha.

To každý z nás, leč nejvíc síly chová —
dí vážný převor — duše Ivanova,
nám pevně doufati jest v něho; věru,
skvost drahý zachováme při klášteru.

Nuž buďsi tedy, poutník zahovoří,
však běda všem, kdo jsouce duší choří,
jen jedním pomyšlením ničí svatost slibu:
Pán propadnutím tresce takou chybu!

Tu Ivan brat: Nuž staň se z vůle vaší,
Pán hříšný tret vždy z modliteb mých plaší;
nech sílí mne! .. I modlí se, však k žasu,
v ráz Ivan propadá se téměř k pasu.

A po klášteře pláč a naříkání,
jen poutník laskav k bratrovi se sklání:
„Buh milosrdný odpustil tvou chybu,
vstaň, zvěstuj už, čím porušil jsi slibu!

A bratr Ivan s třesoucím dí steskem:
Než „amen“ dořekl jsem, jako bleskem
tak myslil jsem: zda k oné knize svaté
to pouzdro z lepenky nám také dáte!

Tu starý poutník vece usměvavě:
„Zde obé jest“ — a žehnal mnicha hlavě —
lip myšlenkou se modlí nežli slovy! ..“
A rozplynul se v přízrak oblakový.

Roubovaná baba.

Kristus s Petrem doubravou se brali;
asi v prostřed — celý kraj se chvěl —
čert a baba do krve se prali.
„Roztrhni je!“ velel Spasitel.

Petr šel, leč sotva roztrh’ práče,
do sebe se dali oba zas;
Petr vrátil se, však nazpět kráče
zřel, že s babou opět rval se ďas.

Rychlým krokem nazpátek se vrací,
z pochvy meče dobyl rozhorlen;
baba klesá, čert se nazpět kácí,
bez hlavy jsou oba, ta i ten.

Ale Kristus k učenníku praví:
„Toho mít’ jsem nechtěl, vrať se k nim,
nasaď tělům urubané hlavy,
vůlí svou je zase oživím!“

Petr činil mrzut. Z vůle Páně
hlavy srostly. — „Zlý jsi konal žert!“
vece Kristus, „viz ty jejich skráně,
baba čertí má, a babí čert!“

„Zmýlil jsem se, Pane, na mou věru,
hned, co pokazil jsem, napravím,
neviděl jsem v mračném pološeru...“
„Nech, co nesou, ať má každý svým!“ —

Babou ďábel na tom světě trvá,
baba ďáblem straší dál a dál,
horší je však nežli byla zprva,
co ji Petr čertem rouboval.

OBSAH.

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

XXXIII.

DVĚ BÁSNĚ VÝPRAVNÉ.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1903.

ADOLF HEYDUK:

DVĚ BÁSNĚ VÝPRAVNÉ.

DRUHÉ VYDÁNÍ.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1903.

Tiskem České grafické společnosti „Unie" v Praze.

I.

MAHOMED.

Teď v branách hradu pavouk niti snuje,
a clony tká a clony přitahuje,
a v komnatách Ephrasiabských králů,
sov šerá hejna houkají v chorálu.

Z perského Hammer-Purgstall.

Je to seraj, co se tamo jásá?
Je to seraj nebo světel moře,
či kus hvězdnatého nebe spadlo,
aby z Cařihradu světu vládlo?

Není moře světel ani nebe;
neníť v nebi ďábla závistníka,
není Mahomeda ukrutníka —
rozjásán tak seraj v Istambulu,
v seraji tak dvorana se jásá,
roznícena tisícerým světlem:
nádhera v ní zlatým okem blýská,
poletuje kolem zlatým křídlem.
poskakuje hbitě zlatou nohou,
v zrcadla se zhlíží leskem kovu;
zhlíží se, jak pyšná krasavice
od sandálu až k vrcholu kštice.

V divoraně hle, sultán odpočívá,
Mahomed, syn chmurný Amurata,
zatopený vonných světel záři,
upír srdcem, člověk pouze tváří.

Lebka jeho — hněvu hnízdo těsné,
ruka spár je třikrát ocelený,
spárem trhá práva lidu svatá;
srdce jeho klektavým je nohem,
člověkem on, jako pes je bohem.

Dumá sultán na pohovkách měkkých,
na skvrnité kůži pardálové,
na žíhané, lesklé tygří srsti,
vyschlé tělo řásné krzno halí,
krzno hebké, sobolina hustá
plna rozmazlené úlisnosti,
níže k nohám lichotivě splývá,
na střevíc až zlatem krumplovaný,
posázený perlou na vše strany.

Z hedvábu je skvostný turban svitý,
bílý v hůře, zelenavý v důli,
jako Balkán v libodechu vesny,
jehož bedra slunce zlatem zdobí,
v jehož kštici jiskry hoří sněžné,
k jehož patám pestré kvítí běží,
ovinuto bystřin stuhou svěží.

Líbotá se turban Mahomedu,
třpytí se a mění se a leskne,

zachvívá se blesky drahokamů,
leskotá se topasovou záři;
v záři tone měsíc z diamantů,
pyšní se a žhavé hroty metá,
metá topas tisíceré střely,
až se opál agrafový mutí,
rudne závistí a zase bledne,
pozpod roušky světlo svoje láme,
jako pohled záletnice svůdný,
pohled žhavý v zahalené tváři,
jako Aldebaran v mlžné záři.

Zevšad přepych k podivu zrak nutí,
zevšad zlato vytřešťuje oči,
s pýchou ješitnost mu přisluhují:
Zkadeřily vlas sultánův vetchý,
přitemnily vous i řasy ježné,
sytily je ambry drahou mastí,
zkroužily je do prstenců lehkých,
hojný rubín do úpleti daly,
by se sdružil s diamantem sponky,
se safírem na čelence modrým,
[illegible] zlatým u kaftanu.

Na kobercích kolem hudba zvučí:
zpěvná loutna, vírná tamburina;
při jich zvucích sličné ženy křepčí,
sličné ženy svůdné ztepilosti;
na spanilých tělech všecko kvete:
ladné boky, běloskvoucí ňadra,

ebenová kadeř, kypré rámě,
v celot zvoucí rtíky, žhoucí oči,
přitlumeny vlhké roušky krásou
hedvábnou i lesknoucí se řasou.

Usedaly na kobercích drahých:
s květem Krymu květ Gruzie svěží,
s květem Kavkazu květ Řecka laďný,
květ Severu, jak sníh nově padlý,
Sicilie květ jak slunce jarní,
Nubie i Nilu květy žhavé,
leč dnes mlčí v tygru chtíče dravé. —

Nedbá sultán krás těch rozvlnění;
vnadná pestrost do očí jej bode;
ladné písně zvukem hruď mu ryjí,
hebká vůně měkký mozek jitří;
chab a chor je čelem rozpáleným,
sklíčen je dnes Bál ten lidožravý,
leniv dravec k líbání i vraždě,
leniv k milkování, leniv k všemu,
jak by zhaslo peklo skrytých vášní,
jak by zuby vypadaly dravci,
jak by vyschlo bahno oplzlosti,
jak by svaly spuchřely i kosti.

Mrzut, nechce rouhati se Kristu,
nechce v chrámy modlících se křesťan
z kalichu by vínem pojil oře,
chléb by svatý ohařům svým vrhal,

úšklebnou by vztekle chroptil řečí:
„Vizte, psi jak šerou křesťan Boha
k hanbě nedám ani svému koni
z oplátku, jež nepojedli oni! –“

Nechce sultán v chrámech pobavit se,
nechce tepat lebky zbožných lidí,
již se modlí s nakloněnou hlavou,
již volají k nebi úpěnlivo,
již se v čela bijí, v prsa hříšná,
již studenou dlažbu slzou rosí;
nechce vjeti v „chrám Moudrosti“ boží,
by desetkrát sedmnáct smeť světců
mečem zakřiveným v silné paži
s desetkráte sedmnácti sloupův
z jaspisů a malachytů lesklých,
dada oči loupati jim v smíchu,
hlavy štěpit při hord divých ryku
po svých předků způsobu a zvyku.

Dumá sultán, hlava klesla k hrudi,
vášněmi jsou potrhány tváře,
sehnouce zvolna v žlutost šťávy prostou,
jak když listí v jeseni se mění;
svislý ret se tupě ke rtu tiskne,
věčným hněvem vyhaslo mu oko,
mdlo je bděním; zalito je krví,
a jen časem blýskne pod obrví.

Co as moří hlavu sultanovu,
co vyžírá tuří jeho prsa,

co vysmahlým skráním nedá spáti.
co rozrývá nízký úhor čela,
co pokrývá ňadra lednou stříží,
co to je, co jeho srdce tíží?

Národů-li kletba vypuzených,
či snad kmetů bědné naříkání,
ukovaných v „Sedmivěžné tvrzi“,
zmírajících v devaterých poutech
utížených koulí devaterou;
v chorém srdci žaly devatery —
čím že asi strádá vlk ten šerý?

Jiným strádá; oněch nevzpomíná.
Nač by vzpomněl jejich lítostění,
nač by želel krvavé jich slzy?
Veliký je; čeho se mu báti?
Otěž vlády pevně v rukou třímá,
seče posud v lid, když prociťuje;
jestiť posud strachu pán a kníže —
jiného cos na srdci mu hryže…

Divné zvěsti serajem se nesly
o slepci, jenž v noci vůkol bloudí,
stále bloudí kolem Cařihradu;
o šedivém slepci guslarovi,
o písních, jež slepý stařec zpívá,
o dojemných zvucích srbských guslí,
o průvodci popěvného starce,
o průvodci, o čarovném psovi,

jehož srst je nad hedvábí hladší,
jehož oči jasnější než hvězdy,
jehož síla lva můž zdrtit v spáru,
jehož věrnost nad stráž janičárů.

Hoří touhou sultán, psa chce míti,
buď že míti nebo aspoň zříti;
posílá a kupuje — leč marno.
Vrací sluha zlato sultánovi,
nedbá žebrák lichotivých slibů,
nedbá hněvu ni vyhrůžky různé —
nechce za zlato dát zvíře luzné.

Čím vzdornější odpor slepce kmeta,
tím vroucnější sultánovo přání,
rozmáhá se, roste dnem i nocí;
s přáním rostou hněvy z nezdaření,
v hněvu planou touhy po ohaři,
po ochranci na potulkách městem
po ochranci lepším mistra kata.
Nevěříť již v člověka, kdo zmije,
a kdo v srdci práva dýkou ryje. —

Po třikráte s prázdnou přišli sluzi,
po třikráte sultán rozlítil se,
vlastní rukou sluhy pouty svázal,
v odměnu všem hlavy stínat kázal.

Sám na nohy skočí dusající,
ostré dýky za pás [illegible]

opíná se svižnou křivorubkou,
přikládá v pás ukalené nože,
z dvorany v noc měsíčnou se béře,
sám jde slepce hledat za večera,
sám chce dobýt sobě kořist řídkou,
buďže zlatem, nebo šavlí břitkou.

Dál serajem nedočkavě kvapí,
vášeň v srdci v plameny se zdouvá,
rudé vlny hněvu k nebi metá,
mocně šíří znetvořená křídla;
zkázu metá z výhně svého oka,
jako lačný sup, když stíhá soka.

Těká sultán nocí Cařihradem;
či to požár po ulicích těká,
živý požár pláštěm smoudu skrytý,
opásaný plamenitým pasem,
živý požár s ústy krvavými,
lid by kácel sáláním svým děsným,
by jej zhlodal jazyků svých šlehem
a dravčími všecko trhal zuby,
jako bouře z kořenů rve duby?

Netěká to požár ulicemi,
aniž moře v plameny se hárá,
by metalo v nebe vlny žhavé —
ani nejsou jazykové rudí,
jimiž krev se k nebes modru proudí,
sultánovy jsou to kosé oči,

sálající dravčí zběsilostí,
že se Bospor v rudé moře mění,
v hladomorny, velké na něm lodě,
v temné hroby, bijády a kajky,
v krevné laty malá v sadech plesa,
v kruté jedy potoky dřív sladké:
Cydaris i Barbyses vždy družné,
v keř hořící v stráních cypřiš tmavý,
věžné báně v křesťan sťaté hlavy.

Dál Mahomed zamyšleně kráčí,
těžkou chůzí netopýry plaší,
z hradeb noční vystrašuje sovy,
v mračna plaší hvězdy dálkou znylé
i kahance v síních opozdilé.

Kudy kráčí, vše mu z cesty prchá,
vlastní jeho stín v ráz na zad spěchá
při kročeji každém zachvívá se,
v keř se skrývá nebo na zeď šplhá,
skrčuje se pod zábradlí schodů,
do výklenku shýbá se a choulí,
by padišach jeho, hněviv tuze,
v prsa nekop' plazivému sluze...

Zadumán je sultán rozlícený;
běda všemu, o čem zlícen dumá:
o zemi-li, chvěje se a trhá,
o nebi-li, bleskem křižuje se,
jenom peklo výskáním se třese.

Temně duní země tíhou kroků,
kámen v cestě vyrušený vzdychá,
tráva kolem ulekána vadne,
běda, běda, na koho dnes padne!

Země dřív a králův loupil žezla,
zlaté koruny i carské stolce,
cudnost žen a panen svěží krásu,
zlato chrámův, kupcův hedbáv drahý,
mnichů knihy, obrazy a sochy —
dnes však číhá za noci jak sova
na zrak slepcův: na psa guslařova.

Bloudí sultán v údol Bujukdereh,
spěchá cestou v les jež vede svatý,
mramorné v němž skryty vodojemy,
platány kde ramena svá šíří,
ozářený hebkým luny svitem,
v jejichž stínu hodovali bozi,
s Olympu se nesší k lidstva těše,
obcujíce s nimi stejnorodně; —
v jehož kmeni dryadky se kryly,
laškujíce za májových nocí,
chorovodně dusajíce trávu,
by v ní z rána parnassie kvetly;
skráň kde palnou chladil lauru listím
ten, jenž zhubil Fatimovce dravce,
vlka Mostu Abula Kašema
v zarputilém mečů potýkání,
svatým hněvem v Askalonské pláni.

Zdiven krásou Mahomed se staví,
rozhledá se v dálky sivým okem;
rozhledá se po zářícím nebi,
snad že ho chce dobýt meče hrůzou,
jako svět svou poturčenou luzou.

Stojí sultán, okem šípy metá,
mohutný kde platán rozkládá se,
věčnou silou věčně vyrůstaje,
let jenž tisíc prožil čtyřikráte,
i ty větve jeho dobou svaté.

Pod platánem šedý slepec sedí,
bílé roucho zahaluje tělo,
sivá brada dlouhá splývá k pásu,
ke schýleným bedrům šerost vlasu.

K zvučným guslím skloněna je hlava,
zádumčivé ze rtů plynou písně,
smutné, těžké, až se listí chvěje —
jak je zpívá život bez naděje.

Slepci po boku pes kosmáč sedí,
hlavu nachyluje k nohám starce,
v tvář mu upíraje oko teskné;
jako hedbáv černá srst se leskne.

Stane rázem sultán udivený,
vášeň rozrývá mu nízké čelo,

ceva rukou v provazec se mění,
stažena se ústa k řeči cení:

„Proč se vzpouzíš vydati mi zvíře,
po němž toužím pro potěchu vlastní,
proč se vzpíráš „Allahovu meči“,
který sahá do třech světa dílů,
aby vládl, jako prorok káže:
aby trestal nevěřící ďaury:
býlí plenil, jež mu v cestě stojí —
chceš mu pod ostří dát hlavu svoji?

Dej mi psa, ty sivobradče smělý,
dám ti nože oba z mého pasu,
kam se vbodnou, život strachem prchá,
havrana dám: černého ti koně,
v Tabrisu mu hvězdy v oči spadly,
nozdry jeho živý oheň sypou,
nohy v ňadrech žuly jiskry budí;
dám nádhernou křivorubku svoji,
ke cti bude tobě turban skvostný;
samostříl dám zlatem vykládaný,
deset střel v ráz pružnost jeho metá,
každá střela vázne v kraji nebes;
buzdován dám tobě poděděný:
hlaví jeho kalená je ocel,
stkvostně ukalená ocel modrá,
sto rubínů je kol rukověti,
pozpod rukověti pečeť drahá;
tři dám města ohrazená k tomu,
jenom svol, bych kosmáče veď domů.“

Stane slepec vyrušený v písni,
a již slova na rtech se mu tísní.

„Nač mi dary, nač mi skvosty ruzné,
bez ceny jsou starci samotáři!
dým je vše, pes útěchou mi v stáří!

Ztupí doba dvojostří tvých nožů,
bude oř tvůj v kořist lačné káni,
uhlode rez čepel křivorubky,
z turbanu rob opánky si zrobí;
přelstí doba tětivy tvých luků,
z buzdovánu pečeť ztratí se ti,
na tvém plášti chuďas ulehne si,
pořídnou tvá města uloupená,
vytrhnou se z otěží tvých říše,
jak psů smečka padší na psovoda,
a v prs dravčí každá smrt ti vbodá.

Nemůž' Stambul psa mi nahraditi,
ni poklady všechny města tvého,
ni trůn skvostný z cedrového dřeva,
posázený tisícerou perlou,
jak za noci hvězdami je nebe —
ozdobený větším diamantem,
nežli hvězda, v zenithu jež plane;
trůn, jejž skrýváš pod devíti dveřmi,
každé dvéře pod devíti zámky,
každý zámek s devatery klíči,
aby neoslepl jeho září,
kdo jej spatří udivenou tváří.“

Podrážděn zří sultán na žebráka,
v prs mu bodá okem v děsném palu,
bodá, ale jak by bodal skálu! —

Zahřmí hlasem divokého tura,
že se strachem chvěje dalné město,
že lekají v moři drobné ryby,
že se čistá voda moře kalí,
že se dálná skála ve dví trhá,
a strom větve s vetchých plecí vrhá:

„Dej mi psa, ty smělče zdivočilý,
než ti srubnu lebku ocelitou,
by mi nohy políbila v prachu,
před nímž deset králů trne v strachu

Věz, mých korun čtyřikráte čtyři,
tolik trůnů, tolik žezel zlatých,
má dvě cárství, mírem vyhýčkaná,
mých čtrnácte království je pyšných,
mou jest sláva bídnou otrokyní
a kněz Říma první se jí lísá,
z vůle mé i ten se zakolísá. —

Mé to Marmorské je krásné moře,
v horském věnci mile zkolíbáno,
jak v kolébce dřímající dítě,
jak tekutý safír barvohravý
na velebném výsluní mé slávy.

Jeho sny, toť ostrůvky ty vábné,
každý z nich jak smaragd zelená se
zasazený v nebes modré kráse.

Muj jest Bospor ten, jenž vzdorným plecím
myšlenku nes' smělou Mandroklovu,
jenž ovíjel Inachovu dceru
kolem šíje lazurnou svou paží,
když prchala strašněj každou dobou,
v bílou kravku kleta Hery zlobou.

Můj jest můj! Viz, jako kapka vody
v mé se dlani chví a strachem pění,
velím jen — a Stambulu víc není. —

Můj jest Karaman ten hojnobravý,
ověnčený podvojeným Taurem,
má dci Říma — Trebizondské cárství —
má jest Morea ta chobotnatá,
i Hellada obývaná bohy;
můj líbezně labyrintný Lemnos,
na němž Vulkán prvé meče koval.
Mytilene, růžemi půl krytý,
Lesbos, v kterémž žhavý rubín zraje,
Mauro, Kefalonie i Zante,
tři hurisky, útulné a zdobné,
i Kyklady Archipelu drobné.

Má jest Bosna, plna bohatýrů,
moje Valašsko, jež Dunaj vroubí,

Srbsko, kde se gusle s mečem snoubí,
Epirus, kde Acheron se proudí,
můj pod Černou Horou Kotor svůdný,
stoupající patou v Moře Siné —
Kroja, hadí Kastrioty hnízdo,
i bohatá Janovanů Kafa,
mutný Azov, břehy Krymu ladné
a měst množství v dalných krajin chmouři,
jako racků na korábě v bouři.

Před mým prstem celý svět se chvěje,
před mou rukou hroutí se a kácí,
před mou nohou vesmír lká a trne,
před mým slovem z hloubky stená moře,
před mou hlavou ustupuje nebe,
a má sláva hvězdy z něho střebe.

Před mým slovem Rhodus zachvívá se
i ten Chios signorie smělé,
mým zbit žezlem černý Maďar úpí,
Slovák pláče písní zadumanou,
Rumun krtkem do země se vrývá,
Němec strachem po horách se skrývá.

Stotisíců stihl blesk ten v Bosně,
stotisíců v Albánii zpupné,
dvakrát tolik v Lazarově říši,
v Byzancii rovně Srbsku vzdorné
kol do kola tolik desetkráte,
že by Dunaj mohl proudit krví

děl než slunce do vesny se vrací,
ono slunce, které s nebe strhnu,
by má sláva místo něho vzešla!
Zda mně v podnož měsíc nedal půli,
a ty chceš mé vzdorovati vůli?“

Avšak v záři starci skráň se skvěje
a ret znova v odpověď se chvěje:

„Znám tě, znám, ty Mahomed jsi hrdý,
jehož stolec z mrtvol zbudovaný,
lest a závist stupně jsou ti k trůnu,
rozkošnictví přísluhou ti stojí,
ukrutenství vezírem jest prvým,
loupeživost štědrým almužníkem,
krvelačnost hlasatelem víry,
bitev vřava modlitbou ti zbožnou,
požár lidských sídel světlonošem,
pomsta v žilách místo krve proudí,
křivda váží spor a hrůza soudí!

Znám tě, znám, jsi schránka vášní nahá,
skryta pláštěm byzantinských cářů,
žhavá střela v luku sveřeposti,
proti níž je vražda ještě ctností.

Či-li nejsi zubr rozkacený,
jehož krutost ryje v ňadru práva,
krůpěj znoje z démonova čela,
rudý odlesk satanovy zloby

kal z proroka utřísněné řízy,
šíp divochů, spitý jedem mízy?

Vímť, že z tokatských jsi trpaslíků,
chromý všude, na těle i duši,
jemuž lichot za stupeň dal hlavu,
přivěsiv mu cetku ‚Bujuk‘ k jménu,
by z kup mrtvol temeno jsi vztyčil
a sveřepou duší lidstvo ničil.

Mor nesoucím vrcholem jsi vředu,
který Byzanc osul nákazami,
jenž tvář země zhyzdil zlatoklasé,
v které matka zrodila mne cářem,
abych tebou v žebráka se změnil,
místo meče za úděl vzal gusle,
místo říše — zbytky nízké chaty,
místo chrámu — strom ten rozepiatý.

Lazar jsem, jejž oslepit jsi kázal,
družný pes, toť věrnost mého lidu;
nespoutáš ji, stříci-li tě nechce,
nepřinutíš k úsluze ji mečem:
družna bratru, cizáku je hrůzou,
budící mu draky v černé duši;
strážcem pes, leč v mstitele se vzruší!

Přijde čas; v němž oslepne tvá sláva,
Azrael až na čelo ti dechne,
splaví Bospor nádheru tvých sadů,

snese bláto na prahy tvých síní;
strhne doba koruny tvé zlaté,
rozdrtí tvou náhrdelní zdobu,
trůn ti skácí do propasti hrobu. —

Nepyšni se, ukrutníku zpupný,
nedám psa ti za tvou slávu všecku;
zhyneť dříve, než se vesna vrátí,
nežli dechem zkypří horské boky,
v jas než zlíbá Bospor modrooký." —

V strach vyrůstá vášeň sultánova,
vyrůstá a v zteklinu se zmahá,
srdce kypí jedem černé zmije;
tygřím skokem chvatně k předu skáče.
rázem v kmetí prsa šavlí tesá,
slepec guslař bezduch k zemi klesá...

Vyje kosmáč úpěnlivým hlasem,
děsně vyje, v uhel oko žhaví,
černá záda napíná a zvedá,
škube sebou, divě zuby cení,
zdali brat to Mahomedův není? —

K zemi zírá sultán rozkacený,
zírá, zírá — těla starce nikde,
jak by zem je pohltila sirá,
či je k ňadrům noc přivila čirá?

Klesá Mahomedu ruka krutá,
klesá, padá, zjitřena jsou prsa,

děsné oko k nebi obrací se,
odkud měsíc mdlou pohlíží tváří
a severní hvězda mocně září.

Rychlým krokem vratmo sultán kráčí,
za ním bez pobídky pes se béře
jako přízrak, jak stín jeho duše,
straší zjevem, pohledem i vytím,
skučením i zubů vyceněním,
jak by srdce padišacha dravé,
před nímž všechen dálný svět se chvěje —
třese, zmítá, boří se a kácí —
před jehožto okem blesk se stydí,
před jehožto hlasem trnou hromy,
před jehožto slovem vzlyká moře
a svou hlavu hora kloní k hoře.

Hrozné jest psa zloupeného vytí,
není vytí jenom, jsou to slova,
nejen slova, výčitky to znova:

„Postůj, postůj, dravý Mohamede,
jemuž sláva milostnicí prostou,
nepospíchej, ohlédni se ještě,
ohlédni se, kde jsi starce vraždil,
bys mne dostal, opak všech svých chtíčů,
svědomí své — velitele svého —
ohlédni se v život svůj a činy,
ohlédni se k posvátnému stromu,
kol něhož se šedé stíny kupí,

vzmahají se, množí se a rostou;
pohleď na ně, snad se pamět vrátí,
snad z těch stínů mnohé budeš znáti!“

Hledí nazpět sultán, vůle prostý,
vidí zjevů množství k nespočtení,
zří je slétat na platánu kštici,
usedati na ramena silná:
vidí starce, samé sivobradce,
vidí slepce gusle hrát v jich kruhu,
vidí muže s týlem naseknutým,
vidí ženy s rozpoltěnou hrudí,
vidí děti, malé oslepence,
vidí, jak se větve šumně sklání,
a v ševelu slyší naříkání:

„Hle, to on, jenž z Asie k nám přišel
s Turkomany, zběsilými druhy,
s divokými nájezdníky svými;
jak kobylek hejno setížravé,
jako „Tebbad“, vichor zimničnatý,
zlý ten chřestýš, žárem ukájený,
smrt jenž dýše — skvrny na jazyku,
z hrozných pěstí písek metající,
rozpálený v srdci děsné pouště,
žízní mořící vše karavany,
děsný hrob jim vystýlaje zidí,
by veň smetal velbloudy i lidi.

Vidíš, dravče, tisíce nás tady,
stínal jsi nás, na kůly nás vrážel,

býky trhal, křižoval a věšel,
v půli řezal na hrotnatém loži —
přišli jsme tě volat na soud boží!“

Rozchvěn sultán na přízraky hledí,
rozchvěn hledí na psa průvodníka.
V zraku jeho starcův hled zří chorý,
v hlasu slyší jeho rozhovory.

V bázni sultán kosmáči se lísá,
hladí hned, hned okem hněvy metá,
hned jde blíž, hned ustupuje zpátky;
ale marně; zvíře hroznohledé
za kaftan ho rve a dále vede...

Vchází sultán v bránu města — couvá,
vytřeštěným okem k bráně hledí:
dva tam stíny stojí podruženě,
na „Bujuka“ pohlížeje zlobně,
nad hlavu mu vyšší dvojnásobně.

Řecké helmy valná čela kryjí,
řecká plátování — mocná prsa,
v silných rukou mají dvouručáky,
kříží jimi, jak by v sečnou ránu,
by nevstoupil sultán v tvrze bránu.

Straší Mahomeda postať mužů,
straší ho, an zpět odvrací oči,
snad je zná, že nechce jíti blíže,
bojí se těch očí nebo kříže?

Stojí, stojí, v přízrak oko noří,
až zjev první teskně zahovoří:

„Víš kdo jsem? Slyš! Kantakuzen Dmitrij,
kterému jsi hlavu srubnout kázal
na tom místě, na němž stojíš nyní,
zraditi že nechtěl svého cáře,
když jsi ho chtěl porušiti zlatem,
dřív než jsi byl Byzancie katem.

U Romana brány byl jsem s cářem,
bránil jsem s ním luze tvojí dravé,
když trhala hradby města dělem,
jež ti Orban s ďáblem z kovu slili
jež chrlilo z prsu tisíc smrtí —
pekelným svým ústím hrozné chvíle
a dýchalo hrůzu v dálku míle.

Živ jsa, střeh' jsem útok zákeřníku,
zašláp' lstivost popa latiníka,
bráně mečem dvojích vichrů zdmutí —
dnes však toužím po tvém zahynutí." —

Chví se sultán, děsně zrak mu hoří,
a zjev druhý temně zahovoří:

„Franko-Vlach jsem, Athén slední kníže,
jejž jsi z města mudrcův hnal v Théby,
zničiv ohněm zbytky Akropole,
paladium nedohledných věků,

aby luza v rozvalinách zbyla
a svoboda robství otročila.

Na stupních tam Athenina chrámu,
na mramorné jeho krepidomě
uškrcen jsem janičáry tvými;
smýkáno jest tělo ulicemi,
useknuta ruka moje pravá,
aby, v kužel bílé čapky dána,
agovi tak byla ku ozdobě;
viz, ta ruka hrozí nyní tobě!

Zhynul jsem, však zkvete Řecko znova,
blesk za bleskem sletne na tvé žezlo,
kříž zasvitne na Hellady nebi,
hanbou bude Osmanem tam slouti;
novým sluncem nové vzejde ráno,
jméno „sultán“ psovi bude dáno.“

Jako mračná vzpoura sultán bouří,
krev se vzpírá, v čele vzdor mu ryje,
hněvně sténá, stejno pes s ním vyje:

„Vidíš, vidíš, kam tě všude vedu;
není-liž to krásné ku pohledu?!“ —

Mahomed však tuří nohou dupá,
zjitřený se mozek v hlavě vaří,
oba nože z pásu svého trhá:
metne jedním v přízrak podvojený,

na ráz přízrak u brány se ztrácí,
jenom meče jak by zazvonily;
metne druhým po zběsilém psovi,
metne darmo — nelze probodnouti,
v balvan mlhy břitký nůž se vráží,
a než chápe — zase pes mu stráží. —

V haremu již v loktech odalisek
láskou zapaď v blankytu jich očí,
pít chce se rtů jejich zapomnění,
usnout na hedvábí bílých ňader,
po boku však ždané jeho zvíře
na koberci blíže pána leží;
nelze zahnati je živou mocí,
a když nitro rozhárá se k blahu,
vztyčí pes se vzpruženým v ráz skokem,
zakňučí a sžírá blaho okem:

„Líbej, laskej, zpitý Mahomede,
líbej jen a zapomínej všecko,
jen ne těch, již kráčejí nás mimo
mlžnou nohou po koberci hladkém
s okem skelným, s nakloněnou hlavou;
pohleď jen, ty rány v jejich boku —
tvého meče purpurové střely
ústa jsou, jež žalovala v nebi.

Viz, jak smutně mimo tebe spějí
útlé dívky, jinoši a děti,
bratří, sestry — všichni sourozenci,

przněny dřív zvířecím tvým chtíčem;
v posled Ahmed v hoška vzrůstající,
jehož tepny zotvíral jsi v lázni,
zlatou šňůrou stáhnuv hrdlo malé —
touže rukou, kterou korán třímáš —
by ti nevzal blesky, jimiž hřímáš!"

Poulí sultán vyděšené oko,
odvrací se, nelze odvrátiti,
choulí se, tak jako rys se choulí,
mávne pěstí, vzkřikne — mizí stíny —
pes jen vzpřímen v ústret se mu staví,
s vyceněným zubem naň se dívá
a ženina v koberec se skrývá.

Šílen, sultán na nohy už skáče,
zlobná vášeň vzteklinou se zmahá,
sahá k boku, dýku z pasu trhá,
jedním rázem v psova prsa míří;
však než bodá, mlhou pes se ztrácí
a zas z mlhy v prvý stín se vrací.

Kvapně sultán do ložnice vchází,
za ním kosmáč, vraždou uloupený,
bratr sultánovy duše — feny. —

Ze seraje „Bujuk" stižen spěchá,
tíhne ven, jak sova z temné skrýše,
nedbá noci uhostěné kolem;
skvostný kaftan kalem ulic vláčí,
s pánem pes, ne — za psem sultán kráčí.

Na břeh mořský pes sultána vede,
a již loďka v Bosporu se houpá,
ovinuta dvojím nebem skvoucím —
jedním zpod a druhým nebem shůry —
ověnčena drobnokvětou řasou
a zdobena hvězd zdvojenou krásou.

Pluje sultán v purpurové kajce,
lehce hýčkán zelenavou vlnou,
poduškami hebounkého tkaní,
odalisky ukypřeným klínem,
by zapomněl vše, čím duše rvána —
na břehu pes nechán z vůle pána.

V prostřed vodstva — krytba klesá z kajky,
v nebe sultán vzhůru zří i dolů;
a zas rukou oko svoje cloní,
aj, co vidí, že se nazpět kloní?

Ve vodě dvě velké hvězdy svítí,
nesvítí, leč hoří, rudě planou,
oči psa jsou, s pánem plovoucího,
kam chce ten, tam vlna loďku snesla,
nezpomohly korma ani vesla.

Krutě sultán do psa veslem bije —
marné vše, pes neopouští kajku,
vyje do peřeje modrošedé
a tím vytím hovor s pánem vede:

„Nevlídnou jsme věru pluli cestou,
nevlídnou, ač zná ji tvoje loďka,
deset žen sem vezla na popravu:
devět matek zavražděných bratrů
a desátou vlastní matku tvoji —
a přec žily všecky život dvojí.

Pohleď jenom, tamo z vodstva rostou,
na rtech purpurových červ se hostí,
z bílých údů mořská voda splývá,
svázány jsou ruce palmy lýčím,
žernovem krk utížen je ladný,
mořské řasy ovinují rámě,
probodnut je prs jich mramorový —
a ty vlny, to jsou jejich rovy!“

U výkřiku sultán odvrací se,
odvrací, však nelze odvrátiti,
ukována na týle je hlava,
upoutáno v důlkách lebky oko;
vidí ženy, any kolem plynou
a skelným mu okem v tvář zří sinou.

Zvedá sultán veslo silnou paží,
teše kolem jak kat širočinou,
teše v stíny — stíny na ráz hynou. —

Mizí jeden, druhý z vody vstává,
postať jesti muže obrněnce,
kapalinec na hlavě se leskne,

plášť přišedlý s plecí dolu splývá.
na plášti kříž červený se kmitá,
na koženci v prostřed kalich bílý;
pod nohou se sbitý Turčín svíjí
s holou lebkou, rozpoltěnou šúrem,
halící se do korouhve rudé,
na ní skvrna měsíce je plavá,
a postať se větrem v hovor dává:

„Víš, kdo jsem? Aj, z dálné odtud země,
která pravdy požárem se vzňala,
v němž červánek svobody se zrodil;
tam kde víra matkou byla síly,
z Čech, zkad lidstvu jiskry ducha dštily.

Mstitel křivdy, Husita jsem věrný,
jenž šel s křížem po Lipanské seči,
aby zahnal dravost, ana kleta
vzdorně zaryla se v ňadra světa.

Bělehradských zdí jsem zdárný strážce,
mor jenž zhubil svojí vlastní smrtí,
když tvůj prapor vetknouti chtěl v hradby;
kolem pasu jal jsem krutost tvoji,
posednuvší Turka odvážlivce,
vrh' jsem s ním se v Dunaj v ručím skoku,
zápasil s ním, hrot mu ztopil v boku.

Víš, jak lid tvuj na zápas ten hleděl,
hrůzou zděšen prchal z Bělehradu
a ty, zuřiv, trhal's svoji bradu?

Věz, že někdy zase prchat budeš,
jako dravec prchá v černém mraku
před oněmi, s nimiž pobratřím se
duchem, silou, jak jsem sbratřen krví,
v čas, až Sever hněvem stáhne brvy.

Přijde pomsta na potomky draka,
nadšeně se pod oblaky vznese,
mečem žhavým tkne se tvého srdce,
klokotnou že krev se zpeří smrští;
lapen bude hněv tvůj krvelačný,
lapen vzdorem soukojenců slávy,
padne v kořist věčna zahynutí,
jež tě navždy i tvé říše shltí.“ —

Ostřím vesla sultán v přízrak tepe,
vzteká se a lítí se a zuří;
hněvně vlna v snědou tvář mu plivá,
zajíkavé lání v ráz v něm tlumí,
s výsměchem a chechtem dále šumí.

Kolísá se loďka v pravo, v levo,
kolísá se — hýčká se a stane,
ručí jinovec jí v plachtu duje,
a již nazpět k břehům města pluje.

Kvapem v hrůze Mahomed z ní stoupá,
kvapem jemu po bok vyžel černý,
jak by řásný za kaftan jej vedl;
vyrůstá a k boku se mu těsná
a hovoří v nově slova děsná:

„Za mnou, za mnou, pyšný Mahomede,
jsem tvé svědomí, jež v zmar tě vede.“ —

Na prostranném dvořišti pes stane,
kde strom „V a ch - v a ch“ v prostřed, hrozný slechu,
tisíceré rozprostírá větve,
každá větev — větvic na tisíce
a větvice o tisícech listů!
„R á j e k r v i š t ě“ lid dává místu.

Stromu listí rudé skvrny nese,
krevné kapky dolů s něho prší,
třísní tvář i čelo Mahomeda,
sobolinu kaftanu mu kropí,
jako mrak, než k přívalu se vzchopí.

Sype bouře listí z „V a ch - v a ch“ stromu,
místo listí ovoce však vzrůstá,
divné plody: samé lidské hlavy,
každá Mahomedu hněvně kývá
a v šum větví smutně hlas zaznívá:

„Z tvé jsme vůle, ďáble, urubány,
z tvé jsme vůle napíchány tady,
naší krví černá zem se spila,
starý strom jí nabral v hojné cevy,
z cev dal kmeni, větvím dal i listům,
by list každý Hospodina lícím
jazykem byl na tě žalujícím.“

Ztrne sultán, v listí oko noří,
tichnou hlasy, jeden zahovoří:

„Hleď, poslední cář jsem Trebizondu,
starý David, syn věčného Říma,
jemuž uloupil jsi útlou dceru,
zprznil ji, pak agovi dal darem,
by zhynula šelmou v Turku starém."

Zahovoří druhá vedle hlava:
„Štěpán jsem, král zavražděné Bosny.
Mrtva leží u tvých nohou Bosna,
na ní prostřen plášť tvé hanby rudý,
na plášti tvá tuří noha stojí,
abys zvěděl, je-li na vždy mrtva,
nebo hrůzou zachvívá se posud.
Je teď Bosna velké popraviště,
na němž rostou šibeničné sady,
v nich tvé slovo sekerou se blýská
a tvá dravost nezkrocena výská."

Mluví třetí podružená hlava:
„Pohleď výše, Radivoj jsem starý,
kterého ti Radko vydal zrádný,
aby sťat byl na Blagajském poli
se vším květem věrných pobratimů,
nechtěvších se popsít — poturčiti.
Zhynul národ, živ však u kořenu,
živ je kmen, ty zhyneš v jeho plenu!"

Odvrací se sultán hrůzou znova,
odvrací se, jiná slyší slova.

„Svatého jsem Sávy vojevoda,
strážce hrobu jeho v Mileševě,
jejž jsi prknem řezat kázal v půli,
že nechtěl kdys proroka ctít, lháře,
psí jenž vilnost zákonem vám kázal,
násilnictví příkazem měl božím,
vraždu ráje za vrchol vší ctnosti; —
věz, i tobě řekne doba: dosti!

Ty že's „Božím stínem“, vyvrheli?
Aj, pak bohem pravým ten byl hrozný,
ctěn jenž býval ondy v Akkaronu,
jehož sochu vytyčila žena,
ana z Tyru v svaté přišla město,
Jesabel, dci Elbaalova chlípná,
v jehož paže rod pokládal hojný
ten, jenž nyní k tvé se chátře druží,
bez domova celým bloudě světem,
z každé práce první bera strdí —
psanec víry, cti a milosrdí.“

Prchnout sultán touží, nelze, stojí;
s hůry mluví k němu hlava dvojí:

„Votarovi synové jsme, bratří,
spoutané jež vzal jsi v lože svoje,
mužnou krásu zničiv na úsvitu
ržáním chtíče, horším Sodomitů.

Tebou Osmanům den vzešel plný;
kde dnes vrchol, večer započíná,
brzy pomsta za všecko ti přijde.
Nákaza ti vzejde v rodu vlastním,
rodný neduh žrát mu bude ledví,
jak žral oči dravce bleskonoše,
Ilderima, svět jenž týral širý,
než ho Timur zhubil u Ankyry.

Jako praděd tvůj kdys zavřen v kleci,
v kleci urobené pro bestie,
tak i pro tvůj rod se někdy stane,
až v soud boží doba pomsty vzplane!

Osmanům klec z hrotů právo zrobí,
uzavře je, lid by netrhali
a z bestií v čas se lidé stali.“

Hrozí vzhůru sultán poběsilý,
choulí pěstě, hlavou o kmen bije
a v sténání jeho hafan vyje.

Zuří sultán, zuře tasí meče,
pádnou ranou psovu hlavu seká,
než ji seká, mlhou pes se ztrácí,
mizí přízrak psa i „Vach-vach“ stromu —
strom jen mizí — pes blíž pána stojí —
snad se s kosmáčem tím Bujuk pojí.

Pryč pospíchá sultán ustrašený,
děsným pudem za ohařem kvapí;

k trojhadí až příšerný pes běží,
jež spleteno v jedno ruzným tělem
atmajdan kde širý prostírá se...
Z vůle psí „Stín boží“ stojí zase.

Jednu hlavu má ta úpleť dříků,
hlava velkou rozevřela tlamu,
úzkořezým okem dolů shlíží.
Svalný ohon semotam se smýká,
rozplétá se tělo, hlava tyčí
a jazykem rozdvojeným syčí:

„Zle jsi robil, nelítostný synu,
že jsi rubal hlavy dvou mých bratrů,
dvou mých bratrů, otčíků ti rodných,
když jsi ztekl cařihradské brány;
však jsme byli věru otci tvými,
když tvá matka, dci Vukova Mára,
dcera zrádce Srbska na Kosovu,
Sítnice kde do Ibaru proudí,
nezrodila synů Muradovi,
jemuž Miloš pomstou zlícen tuze
tupou lebku srazil po zásluze.

Tajně odtud k té jsme ženě spěli,
modrý Bospor přeplavili v noci,
chvatem vlny v chlumy rozpeřili,
pluli kolem zříceného města,
syn jež stavěl hrdý Kalcha věštce,
Kalcedon mu dada, jméno vlastní;

oddechli jsme v rozvalinách hradu,
smutných zbytků slávy Belisara,
ztočili se kol Burgurlu hory,
dovlékli se k rájům Bethunie,
kde se Brussa v záři nebes cloní,
smýkali se do komnat tvé matky,
objali jsme vilnou v loži Máru,
obpnuli jsme potrojným ji tělem,
oplodnili její život vzdorný,
z něhož zrozen Bujuk světoborný.

Lest a smilstvo zplodily jím vraždu;
klín matičky země chvěl se strachem,
hrůzou rozpukla se horská čela,
Kavkaz ztrnul, Kazbek ledy svalil,
Terek zhrozil se a ztopil kraje,
jako brat náš, když vnik v svatost ráje!

Zmijí syn ty's, zmiji chováš v ňadru;
však ji cítíš, jak se v srdci zmítá,
jak se hřeje, kotoučí a kryje,
a co zplodíš, bude zase zmije.“

Znova tyčí hlavu obr hadí,
opět syčí jazykem svým dvojným,
zas příšerným okem v tvář mu shlíží,
a zas trojhad do sloupu se plíží.

Ztrne sultán, divoce pes skučí,
obskakuje sultána i hady,
jak by potěšen z té jejich zrady.

Sultán potřeštěnec meč dobývá,
dupe nohou, hadí rube hlavu;
porubaná hlava dolů padá.
Kope po ní sultán, mečem sviští,
tepe do psa — tepe v sivé mlhy,
nikde ani stopy po příšeře,
jak by ztratila se v nočním šeře.

Jenže sultán v pochvu skryl meč rudý,
už pes znova po jeho jde boku,
ježí hřbet a vrčí rozkaceně,
ulicemi semo tamo kráčí,
sultán za ním, sotva psovi stačí.

Poblíž brány „Phenor“ pes se staví,
vzpíná se a vyje neustále,
choulí se; zrak rozžhaven je rudě.
Stál Mahomed jak zatknutý v půdě.

Z mrtvol spousty v bráně postať vstává,
roste — roste v obra velikána,
zlaté brnění mu kryje ňadra,
na brnění kříž je z diamantů,
jeho kštice — kštice boha Dia.
Klenbou čela v klenbu nebes sahá,
nad hlavou zář slávy se mu vzmahá.

Levá ruka štítem prsa kryje,
v jasném štítě orel temnoperý,
na dvou hrdlech dvojí hlava šedá,

dvojí hlavu hrdě k slunci zvedá.
Olbřim mečem vůkol blesky metá,
bodá jimi v sultánova ňadra;
kam blesk sletne, vše plamenem hoří,
v plamenech je nitro Bujukovo,
v mysli noc mu obr hřímá slovo:

„Víš, kdo jsem, jenž k postrachu ti čelí?
Konstantin, pán tvého Istambulu,
zloupeného zubožené ráji
dravou smečkou „Bektašů“ tvých divých,
již skrývají v kůže těla nahá,
vřískajíce širokými ústy
jako šeří vlci z ňader pusty.

Chor jsi tělem, šílen měkkým mozkem,
v spánkách pavouk předivo své spřádá,
jak v mých síních, do nichž jsi se vloupil,
tys pavoukem rozložil se hrozným,
abys zdoben zlatohlavu krytem,
slunce slávy lapil před úsvitem.

Vraždami tvůj život zasut celý,
není krůpěj světla na tvém žití,
skvrnou jsi jen v lidstva pokolení,
rudým bleskem v černých mračnech bědství:
ve psí tělo svědomí tvé přešlo,
hřích v němž bují jako černé hloží,
abys štěkal v líce sudbě boží.

Viz muj štít, jejž nad temeno zvedám,
pod tím štítem říš tvá v stín se schoulí,
zbledne měsíc, siným shoří světlem,
kříž ozáří zabrané dřív kraje,
mír nad nimi bílá křídla vzepne,
plné štěstí vzejde každé chatě,
žalný nářek v odvahu se vzmuží,
vlast má skvostnou rozvije se růží.

Věz, té chvíle, když má hvězda zhasla
a tvůj měsíc krví vzplanul v nebi,
netušeně hvězda vzešla nová,
hvězda velká na severu chladném,
ta s mou hvězdou zhaslou dřív se sdruží
a z tvých rabů budou volní muži!

Vzejde mstitel z hvězd útulných zvodu,
z pout tvých pádné pomsty zrobí meče,
v ohni svatých hněvů rozžhaví je,
v ocel zkalí v ustřádaných slzách,
porubá tě okřiženým hrotem,
rozplaší káň dravě klektající,
mor zažene žlutý asiatský,
hnis kumánský, moru podružený,
nákaz nad nákazy jedovatý;
za svůj vezme štít a meč můj svatý.

Z štítu toho mocný orel vzlétne,
ručím vzletem k slunci bude plouti,
mstitelů mých mraky vodit bude,

nad Balkán i Ararat se vznese,
vyrve loupež z bratrobijné ruky,
zklove měsíc třesoucí se strachem,
zklove kolem třesoucí se hvězdy,
vztyčí kříž zas na Sofie chrámu,
zlomí žezlo dravé sveřeposti,
strhne pouta z modlících se paží,
pověčnou se stane ráje stráží.

Poděsí se polovice světa,
jásat bude polovice druhá,
závistí se moře v stěžny zježí,
radostí prs horský kvítím zbují,
zádech vánků v hymnus promění se:
Vstaňte, národové, robství prosti;
sláva Hospodinu na výsosti!...

Viz ty hvězdy kolem půlměsíce,
temně rudé chvějící se hvězdy,
s oblak turbanem kol siné hlavy,
s třesoucí se jiskrou v žhavém zraku,
jak se choulí v roucho černých mraků!

Předchůdců tvých duchové jsou bludní:
tamo Orchan, od národů kletý,
jemuž Tzympe spěrákem byl v ráje;
pod Orchanem oba Muradové,
mezi nimi Bajazid se choulí;
vidíš, jak se před tou hvězdou třesou,
vítězně jež stoupá do zenithu?
Ta učiní konec jejich kmitu!

Jdi a kaj se, svědomí-li možno,
psem je, pohleď; v stopách se ti choulí,
jdi a kaj se! V prostřed tvojí dráhy
anděl s mečem vstoupil, zhyneš záhy!"

Poběsilým okem sultán zírá,
skřípe zuby, zatíná je v pysky,
skučí hněvem jako bouře v skalách,
seká mečem v přízrak, laje, klne,
seká do psa — do průvodce svého —
seká, seká - ale mlhy seká,
jež kol hlavy temně se mu vinou,
jež mu hrubé ovíjejí nohy;
pryč pospíchá — kamo však, sám neví;
tamo, pes kam mlhorostlý velí,
kvapí hned, hned jako had se plazí,
až pln strachu do „Sofie" vchází.

V džamii strach k zemi leb mu tlačí,
křížem klade potřísněné ruce,
na rty bludnou modlitbu mu klade,
aby Allah sňal mu s duše kletbu,
by zahladil děsící jej zvíře,
jež mu nelze pádným zabit mečem,
které stále jeho vůli čelí
a z hrůz do hrůz nořit se mu velí.

Na kamení sultán hlavu klade,
zvedá ji zas, kolem rozhlédá se,
se zdí vyzlacených slova sčítá,

slova mnohá — koranové sury —
prorokovy bájky různoskladné,
úlevy však není srdci žádné. —

Na klenbu až zvedá rudé oko,
kde se měsíc přenádherný hostí
v roji hvězdic, žhoucích diamantů;
modlí se, leč nadarmo se modlí,
bledne měsíc, ztrácejí se hvězdy,
diamanty vyrůstají v slunce,
kolik diamantů, tolik sluncí,
všecka slunce v jediné se pojí,
v záři slunce stkvoucí tvář se jasní,
tvář se jasní, hlava prorokova,
ne však toho, jemuž on se klaní,
ale toho zlopověstných ďaurů,
který chléb má tělem a krev vínem
a jejž oni zovou „Božím synem“.

Vzrůstá Kristus v jasnozlaté zoře,
levou rukou kříž pozvedá zářný,
pravou rukou hrozí Bujukovi,
tajemnými k němu mluvě slovy:

„Ty se modlíš, Mahomede zhrdlý,
svět když dříve vyučil jsi klení,
niče vztekem víru v milost boží
jako velbloud družku, zlatou mušku,
hrubou tlapou, v písčitém když moři
k zdroji přišli oba, žízní choří.

Ty se modlíš, k zemi kloníš hlavu,
ale s rukou posud krev ti krápe,
modlitba tvá rouhání je bohu,
lež z každého slova zuby cení,
strach, ne zkroušenost ti z ňader sálá,
vyděšení lomcuje tvou duší
a z měkkého mozku sílu třebe,
pryč, svým dechem skvrny dýcháš v nebe.

Prvé byl jsi nebes vůle bleskem,
k potrestání zpupné světa zhrdy
teď však jsi se vytrh' z boží ruky,
jako tygr z pouště v hojné luhy,
s vraždou v oku, s lebkou plnou moru,
s člověka jsi přešel na potvoru.

Věz, v čas zase myšlenkou se zrodím,
vyrvu lup tvůj z drápů ukrutenství,
hanba příkrov na tě vrhne,
jako na upíra tělo klaté;
já pak zářit budu věkům novým,
na něž plece tvé stín vrhlo vzteku,
po pět krví zatopených věků.

Prchni, stíne ďáblu podružený,
než zář slávy mé ti skráně sžehne,
než tě vlny mého slova ztopí,
než mé oko v propast zapudí tě,
proti které gehenna tvá rájem . . .
Hvězdo severní, vzplaň nebes krajem!"

Zlícen sultán vzhůru dýku vrhá —
divokými blesky srší oko —
vzhůru plivá — v tvář mu padá obé,
nejen obé, i ten měsíc skvoucí,
sráží turban, v spánek hrotem bije,
čepel křivorubky ve dví tříští
a na dlažbu černá krev se prýští.

Úpí sultán, s mešety se smýká,
chroptí, vzdychá, klesá, zas se vzmáhá,
třeště okem i jazykem kruto,
za psem tíhne od chrámových dveří,
za psem, který v černý mrak se halí,
jak brat hrozné sultánovy duše —
pánem on; psem Buruk za ním kluše. —

Těžká zvěst se Cařihradem nese:
sultán Mahomed je chorý myslí,
tupý meč on v rukou Allahových,
přelomena metla dalných světů,
šílí od chvíle, co přived' zvíře,
zloupiv strašidlo své duši kruté;
v zimničnost se proměnila zloba,
v bázeň hněv, a rozkvašené lání
v malomocné zubů jekotání.

Děsné přízraky mu hlavu tepou;
strachu pln vždy na psa jenom zírá,
který v prs mu bodá děsným okem,
přepodivně krutým k nesnesení,

který vytím souží ho a trápí,
rve a hněte, tryzní, mučí, týrá
a to srdce jeho v tlapy svírá.

Darmo sultán hvězdopravce volá,
každý bádá, uklání se, mlčí,
až sám sultán hvězdočet si staví;
zírá, strne, odvrací se hlavou:
bledneť měsíc černou mraků zpoustou,
velký medvěd posouvá je blíže,
dusí měsíc návalem jich hustým,
sám však medvěd stále víc se jasní,
každá hvězda jeho teplem sálá,
a ta v čele jako slunce pálá.

Klesá nazpět sultán v hebké lože,
škube sebou, řve a zase vstává,
mumle temně do zcuchaných vousů,
jako myslí ztracen v dálky hledí,
oko poulí, kloní hlavu zase,
až otroka v polospánku ptá se:

‚Slyšíš, slyšíš hlas těch hrozných guslí?‘
„V platánech jen, pane, listí suslí!“

‚Avšak zpěv ten, žalný tak, tak blízký?‘
„Šumné jsou jen sadů vodotrysky!“

‚A ten křik, to lání co tak mučí? . . .‘
„Miláček tvůj u nohou ti skučí.“

*

‚Miláček? ne, ďábel!‘ — Chýlí hlavu:
‚Vidíš, vidíš, jak se šelma zvedá,
jak se choulí, v hruď mně okem bodá
a svým četným zubem srdce hlodá?‘ —

Setkalo se dvoje divé oko:
oko psa a oko sultánovo,
kňučí zvíře při pohledu dutě,
stená sultán, jako tur když stená,
jako dozvuk zmírající bouře,
ana zhltla vše, co chytla záhy
a strávila povaly i prahy. —
Psova ústa ohyzdně se příčí,
v jev by vyšly vyceněné zuby
na toho, jenž lid rval, jak bouř duby!

Zlá to prorva věčné ducha noci,
zpět jí sultán v prchlý život zírá
v doby dávné činem, blízké časem,
v hnis, jímž duše jeho v dravce ztyla,
živena jsouc krví staré matky,
desítí žen, tráveného otce,
čtyřiceti cařihradských junů,
tisíckráte tolikera lidí,
a Mahomed prorvou v peklo vidí.

Dohnívá — strach víc vždy v něm se vzmahá,
v každé čivě titánem se rodí,
trhá, rve a všemu vojevodí.

Škube sebou sultán, psovi rovno,
jakby oba saně odkojenci,
hází sebou, šúrem zraky vrhá,
ruka sahá křečovitě k pasu,
noha zvadlé natahuje svaly
a padišach letmo na psa skočí,
za hltan ho levou rukou chápe,
chápe — marně; dřív než chopit může
za chřtán, ohař škrtí Mahomeda,
mohutným se vzhůru vzpíná skokem,
v prsa ryje, tlapou ňadra mučí,
a příšerným hlasem temně skučí.

Marna síla sultánových páží,
marný vzpor je plece jeho tuří,
nešílí již, vzteká se a zuří. —

V rychlou pomoc pospíchají sluzi,
v rychlou pomoc janičáři spějí,
v síň se valí s vytasenou zbraní,
brání pána, sečou do příšery,
sečou, bijí v choulící se mlhy,
však ne v mlhy, v prsa sultánova;
každá rána těsně v srdci vázne,
každá paže — ne psa — pána hubí.
Proudy krve z prsou se mu valí,
koberce a kožišiny kalí.

Trnou janičáři pána rvoucí,
trnou nad ranami vlastní zbraně,

zří, jak „Bujuk“ utepán se svíjí,
jak se vzpíná, klesá, nazpět padá,
jak se kácí u velbloudím řvaní,
jak jím iblis křečovitě zmítá,
jak v něm zlotí, škube tuří plecí,
jak mu spárem sílu kloubu ruší,
jak Mahomed chrlí černou duši. —

Dokonáno! — Zmizel ohař mlžný,
jenom vytí rozléhá se kolem,
jak by stíhal sultanovu duši,
nesoucí se jako černé káně
přes Bosporu vlny zelenavé
do Asie, mezi šelmy líté,
a s ním hejno duchů pospolité. —

Ticho! V síni otroků dav stojí,
strachem ukovaný, zírá kolem,
dýše jenom, jak syn balvan dýchá,
když ho demonové dechem svály
z kojícího prsu matky skály. —

Zas zvěst divná Cařihradem kvačí,
Mahomed že zabit janičáry,
však jen tajno pověst v síně vchází,
šepce jenom; snad se mluvit bojí,
aby sultán nezbuzen byl dravý,
uhýčkaný satanovou mocí...
O dva psy svět méně měl té noci. —

Měsíc bledl, chvěl se, zašel v mraky,
na severu zjásala se hvězda,
zaleskla se netušenou září,
oslnila chrám „Moudrosti Boží,"
osvítila kraje zlatým světlem,
ozářila ráj v jásání stkvělém,
přislíbený lidstvu Spasitelem. —

Vánek zbudil mrtvá srdce zvonů,
hebkou rukou zčeřil struny guslí,
slíbal slzy ve zvraštité líci
rozpěl v hymnus křoviny i kvítí —
pěvec věstil, co zaslechl zníti. —

II.

PÍSEŇ O BITVĚ NA MORAVSKÉM POLI.

O BITVĚ U KRESSENBRUNNU.

Vstup.

Oj, jsi ty můj národ bohatýrský!
ukájený písní sladkým zvukem,
uspávaný pernou křivdy trestí,
probuzený pravdy celováním,
vyzbrojený práv posvátnou zbrojí! —

O tvém boji nechať zvučí píseň,
o vítězství nad zátopou vrahů,
nechať zvučí po způsobu dávném,
na pochvalu předkům, příklad vnukům,
na stud nepřátelské chvástavosti.

Píseň.

Co že letí tamo od východu?
Mračno-li je zlobné, setíhubné,
suť jež třese z průlomů svých žhavých,
čili bouře křídel nedohledných,
či snad úpol vichrův rozkacených,
vichrův divých s prachem dálných poušti,
či mhla těžká, těsně balvanitá,
zem jež dusí, matku svoji rodnou,
či smrt černá, v sluji vylíhnutá,
nákazu jež dýchá siných ze rtů?

Není mračno ani bouře příval,
Uhři jsou to množstvím k nespočtení,
není písek žhavý dálných zemí,
ale Hunů černá chumelice,
není bouř ni vichor rozvzteklený,
ale vytí běsných Sikulíků,
není mor kdes v slujích vylíhnutý,
ale Plavců křepké najíždění,

není mlha těžká, balvanitá,
ale zrady jestřáb obrovitý
nedohledné kruhy křídly krouží,
písně chat a sadů pěvce plaší,
blaho lapá v ocelité spáry.

Bela jest to, Maďar věrolomný,
Bela drak, jenž z výmolu se nese,
urozený zkázonosnou bouří,
zpitý zhoubou rozkacené řeky,
třepotem svých křídel suje zkázu,
budí svár a zlobu sotva spící,
okem mutno proudné zdroje kalí,
úsměvem zdroj studnic vysušuje,
dechem zžehá rozkvět stromů v luze:
různicemi šípy v brázdy seje,
mluvou děsí zpěvné ptáky hvozdů,
tíží vozův vzdychat nutí země,
řžáním ořův syté mraky trhá,
chřestem zbraní plaší v skalách supy,
těžkou hrocha nohou dusá nivy,
vozným kolem prsť roznáší ornou.

Hynou vlasti zármutkem a strachem,
pláč a bída protékají kraje,
pohromy a strasti hubí země.

Přišelť Bela mstivě lakotivý,
přišel kradmo jako medvěd k úlu,
aby shltal dílo jarní píle,

aby rozryl naplněné plásty,
aby zhubil vyrušené včely;
přišel s vojsky — pravěkými bory,
v jejichž stínu kypré vadnou nivy,
přišel se Štěpánem, mladším králem,
s mladším králem, nezvedeným synem,
s Alprou pustovládcem kosookým.
se záplavou Plavců lidodravců,
jimž dci vlastní ženou po zákonu,
nájezdnictví živobytí zdrojem,
lup a vražda praoteckým řádem;
přišel s Rostislavem Mstislavičem,
který proto jenom žezlo třímá,
by jím rval a tepal žírnou Mačvu,
Srbska díl, kde zlaté rostou klasy
výše jezdce, v třemenech když stojí,
s helmicí i s chocholíkem v hrotě,
přišel s všemi zlotřilými zeti,
zeti lháři, Čechům nevěrnými,
i s nestoudným Stydlivcem krakovským,
svádí lid, by ztepán prchal znovu.

Přemluven i Romanovic Daněl,
jehož plzná odkájela Halič,
šumná Halič dumkami svých lesův,
i Vasilko, bratr jeho chrabrý,
i syn Lev, jenž Lvov vykouzlil v poušti,
i Lenčinský Lešek, Piastovec,
i tisícník Jiří, vojska v čele.

Přirazily také šelmy k Bele:
Besermíni od Černého moře,
Kumánčíků bratří stejnorodí,
Turčínové po kořisti jdoucí,
vraždu v rukou, závist v žlutém líci,
červy v srdce Evropy jež vnikli,
i Burundaj, psina Tatařina.

Roste, roste Uhrův síla silná,
v širou dálku, roste v dálnou šíři,
od hor jedněch až po hory druhé;
přibývá jich, v jeseni jak noci,
přibývá jich, za vesny jak prachu;
viděti jich nevídané kroje,
slyšeti jich neslýchané řeči,
však ne řeči, ale ryky ryčné,
ryky dravčí, kletby divopusté.

Sto čtyřicet tisícův má Bela,
sto čtyřicet turův neukrotných,
každý tur je o tisíci hlavách,
každá hlava — brlohem je vraždy.

Stojí tuři čely k české slávě,
vzdorně stojí, do šířky se šíří,
v dálnou dálku rozkládají plece,
tlupa s tlupou rameny se těsná
jako hora, když se druží k hoře;
s hor se posouvají na pahorky,
s pahorku se posouvají v luhy,

Morava kde ladná písně zpívá,
písně zpívá, Mijavu kde zkájí,
Mijavu, svou dcerku rozplakanou,
a svá prsa bílou pěnou zdobí,
jako panna hrdlo perel skvostem

Strou se Uhři jako sršňův roje,
strou se vrchem, strou se údolinou,
strou se po řece i po úvale,
chtí vlast skácet s vysokého stolce,
bystřeň síly rmoutit divým okem,
bílou řízu rudou třísnit krví,
slávy studnu vypit přilbicemi,
rozvát blaho zamávnutím štítů,
proudnou sílu rozkropiti meči,
poděliti rájem děti vlastní,
rabství za úděl dát všemu lidu.

Stojí vojska česká Lávy kolem,
mhlou kde teplou ovívá se Dyje
v rokytnatém uhoštěna loži,
kde svou rukou bílou perly tvoří,
Moravy i Rakous líce hladí,
jako matka v prostřed rodných dětí,
tulící je na zhářaná ňadra;
stojí na návrších nevelikých;
osuli je u večerním tichu,
jako sruby holubové siví,
rozpjali se statečnými křídly,
od stran od všech k středu sáhajíce.

V středu vojsk dlí sokol bystrozraký,
Otakar král, s Marketou svou chotí,
Maultaší jež po hradu se zove,
s Anežkou, svým sličným Palceříkem,
vnadnou dívkou, ztepilého vzrůstu,
květnou snítkou Kunrinkova kmene;
její úbor junů po způsobu,
lehký mečík po boku se houpe
s čepelíkem modře ukaleným,
s jilcem zlatým, s pochvou vykládanou,
její oči — dvě blankytná nebe, —
zřítelnice — dvé májových sluncí;
kamo vzhledne, všecko krásou plane,
jako moře plane kouzlem zory.

Dva též biskupové přišli s králem:
pražský Jan a Bruno olomucký,
bedra obou zlatem přepásána,
moudré hlavy obou plny květu,
jak dvé štěpův za polibku vesny;
též Vok z Rožmberka, dlouhobradý,
kniha práva, žezlo štyrských zemí,
od bouře jenž přiučil se mluvě,
žárům oka od jásání blesku,
hlava Růže, říše rámě pravé.
Jemu po bok junáci i muži:
Heřman milec, sokol bystroletý,
s leknem srdcovitým na pavéze,
Ratmíř z Krasikova, vzdorný v seči,
Ojíř, krotič Fuldenského kněze,

i pan Vilém, větev bohatýrska,
jehož praděd postrachem byl jihu,
z bran milánských vyjev na půlkoni;
Purkart, strážce zvíkovského hradu,
objatého dvojí řekou šumnou,
ostražitý Boreš z Ryzmburka,
v jehož brvách věčný mrak se těsná,
ale v hlavě klidno vždy a jasno;
Zajíc Valdek, tuří hlavu v štítě,
nad lva bujarého udatnější,
Sirotkové z Drnholce, dva bratří,
otcem jeden druhému i synem,
Oldřich z Hradce, Ojíř od Lomnice,
bratrovci dva ocelitých plecí,
ukovaných nepřátelským hněvem;
a kmet Budvoj z krumlovského zboží,
jehož synem Záviš růžoústý,
čarující zpěvem rosu v perly,
povzdech dívčí v poupat libodechy,
zážeh přízně v lásky políbení,
hochy v muže, muže v bohatýry,
bohatýry na hrdiny mění.

U každého rozum — sokol sivý,
u každého srdce — holub bílý,
u každého oko — orel bystrý,
u každého rámě — topor pádný.

Posul Perun čelo spoustou mraků,
zaškaredil obrvím i lícem,

zahlaholil zajíkavým hlasem,
blýskal děsně zkrvavělým okem,
sypal oheň z plamenného rohu,
metal hněvně střely zklikatělé,
střely zlaté z rachotného toulu,
bičoval zem rozpoutanou kšticí,
černou kšticí, ulichou zlých mraků.

Štěpán králík, pískle na rozumu,
sup jenž klektá hojné po kořisti,
utkati chtěl českých hrdin řady,
lesklé vlny železného moře,
než se ony na ráz shluknou v jedno,
než se srazí v příboj jemu zhoubný.
Přeplavil se tajně přes Moravu,
pádil vzhůru do kolébky Caje,
ukryl v roklích havran černá hejna,
šeré vlky do údolních slují,
hnal voj přední k branám pevna Stožce,
dráždil v Stožci tábořící Čechy,
jako střeček jaré oře dráždí,
stále týral nájezdem je škůdným,
až je zvábil lstivě z hradeb v pole.

Vyrazili Češi v houfci malém,
vyrazili, netušili zrady,
padli vrahům do nástrahy liščí.

Podlost Plavcům horské rokle střehla,
chabost léčky vázat přiučila;

úskočnost jich vévodila četám,
ze čtyř stran se vyrojila v Čechy,
valila se ze všad v síle silné,
vtrhla na ně tygrem krvookým;
zabila jim smělé vůdce v čele:
Hardeky i Kadolta i Krafta,
sestřílela statnost bezostražnou,
povraždila nedočkavost mečem,
zatlačila polovici štítem,
povalila polovici s koňův,
urubala jatým bujné hlavy.

Hodovali biskupové s králem,
hodovala králová i páni;
přitíh' posel na komoni ručím,
přišel v síně, nehodu by věstil.

Povznášel král Čechů zlatou číši,
však když slyšel, vína neokusil,
neokusil vína, svraštil čelo,
neokusil biskup, pán ni sluha;
nedbajíce utížených stolů,
pláty upjali si k mocné pleci,
meče k boku, přitužili pásem
dali přílby na klenutá čela,
sedli rychle na řehotné oře,
pospíchali ku pomoci druhým.

Bodli oře do mladistvých ledví,
hned sypaly nozdry oheň proudný,

hned metaly oči živé střely,
hned jich nohy letmo vzduchem pluly.
Létli, létli tiše pod mlhami,
létli jako sokolíci k hnízdu,
kdy stíhají krákající vrány;
čím víc létli, tím víc rostla síla,
tím víc oko jiskřilo se hněvem,
tím víc prsa zvedala se vzdorem,
tím víc srdce po odvetě prahlo,
tím víc ruka tužila se silou;
stihli na rovině líté dravce.

V ráz se Uhři sestrojili v odpor,
v ráz olehli vrchů sklonky prosté,
ukryli se dvakrát sudlicemi,
dvakrát sudlicemi, třikrát štíty.

Pustili se Češi v útok sklonkův
ostrým kopím na ratišti tuhém,
břitkým hrotem ocelových mečů.
Náhle v nebi z mráčkův mrak se těsnil.
nes' se zvolna nad temena Čechů,
jako havran na větrech se šířil,
černal se a vzrůstal v hrubém těle,
tučí jal se pomáhati zrádným,
rozlítil se proti Čechům kruto,
rozkatil se hromem hrozné bouře,
blesky sypal z rozjívených očí;
vyronil zlou duši z černa těla,
chrlil zlícen příval vody spoustný,

svážel prst, s ní jezdce s vršku dolů
topil po pás v nakypělém bahně.

Nelze Čechům na Maďary k předu,
není rychlosti již v ořích nohách,
nebezpečno Uhrům k předu v Čechy,
není mužné síly v liščí pleci;
prchá pružnost z tětiv pevných luků,
chabne krutost boje tu i onde,
tuchne sykot střel a hvízdot mečů,
všecko hněvně v tábory se vrací.

Těžce Češi z blat se vybrodili,
těžce nesli nehodu tu krutou,
dnem i nocí strážili svá pole,
dnem i nocí tužili své oře,
boj chystali za nástrahu hadí
na odvetu stejně krvebrodnou. —

Volá orel zlatý druhy svoje,
druhy svoje — bílé sokolíky;
volá král svá knížata i vůdce,
ujednává útok ostražitý,
nepřítel než vsi a města zžehne,
než roznese na kopytech luhy,
než vyplení chýše, zloupí chrámy,
než poruší žen a dívek ctnotu,
než urubá nemluvňátkům hlavy.

Modleno a hlaholeno k Pánu,
svaté kopí v tábor přineseno,

svaté kopí světce Václavovo,
bílá korouhev naň připevněna,
na korouhvi světec v lesklé zbroji,
v plášti zlatotkaném s štítem v ruce

Vlaje korouhvice třepotavě,
vlaje jako labuť bílým křídlem,
vynesla se nízko pod oblaky,
svěžila se skvostem ranní rosy,
clonila se v záři mladé zory.

Vrchu nebes dostoupilo slunce,
zjásalo se nad Moravou řekou,
v drobnou peřej nasypalo zlata,
do rubínu rosu travin zžehlo,
proměnilo jesep v jiskry ohně.

K Moravě se hnula vojska česká,
zastavila na rovině dálné,
na rovině širé, rozložité.

V dálce Uhrův víc než mrakův v nebi,
pod jich tíží sténá zkvetlá niva,
skála vzdychá, hora listí roní;
tuchne veselení skřivánkovo,
řídnou špačků hejna přeletavá,
ochabuje v lukách kněhot čejčí,
tichne hovor kavek uplašených;
sténá země pod útěží Uhrů,
duní jako v hněv zavilé moře,
moře hněvné, v břitká kopí zduté,

rozvlněné v šiky nájezdníků,
zmetešené rozka enou vášní.

Střeže Maďar malá vojska česká,
střeže hroznýš okřídlenců v hnízdo,
hlídá, by se nevyvedli záhy;
jako drak je hlídá sedmihlavý,
roztahuje odrápená křídla,
z divých očí rudým ohněm blčí,
blčným ohněm ptáky omamuje,
čeká, až mu sami v hrdlo sletí.

Střehou Češi hada velikána,
střehou ostražitě klamy dračí,
střehou každý pohyb hruba těla,
každý pablesk šupin štítorostlých,
každé zajizlení ostrých očí,
každou stopu v prachu kotoučení;
vidí tělo slohem neobratné,
vidí křídla délkou nemotorná,
vidí široké, leč prázdné čelo,
důvěrou se ohrazují ruče,
v hloubku ryjí pod Ogrunem půdu,
pod Ogrunem na Rusavé řece,
staví hráze vlnám ocelovým,
vlnám rychlotokým, vlnám dravým,
Tatařínům, Sikulům a Plavcům,
staví hráze, příkopy a náspy,
za hrázemi dvouřad spížních vozů,
před hrázemi trojnásobné stráže.

Nechtěl Maďar udeřiti v Čechy,
nechtěl křídel polámati vzletných
nechtěl o zdi zkrváceti čela,
chtěl, by Češi s hrází v pole vtrhli

Nevtrhli však, marna lstivost liščí,
bez počinu stojí vojska obě. —

Zmrzelo se Čechům otálení,
zdusilo se králi těsné sídlo,
znechutila napěněná číše,
chabé loutny lichot rozmazlený,
turnaje a klání kratochvilné;
poslal Otu do tábora k Bele,
Otou Bele vzkazy posílaje:

„K čemu jest nám, Belo, zaháleti?
Jsi-li hotov, vyjdi na rovinu,
nechci bránit řadění se tvému,
nechci kácet les tvých kopiníků,
nechci hradit čet tvých veletoky,
pokud zora dvakrát nezjeví se,
pokud dvakrát západ nezbrunatní,
pokud dvakrát měsíc neuhasne,
měsíc siný, měsíc štíhlorohý,
ty-li nechceš, já učiním prve,
mužně-li se hodláš vázat druhým!“

Přijal Bela vzkazy Přemyslovy,
vstříc si vyšli v prostřed pole oba,
přísahali vše, co umluveno.

Vložil Bela ruku na kříž lesklý,
na kříž svatý, vojska svého v čele,
za svědka se dovolával Boha;
na korouhev přísahal král český,
na hrot její svatý, ryzozlatý,
za svědka se dovolával Boha;
přísahalo panstvo Čech i Uher. —

Chvátal Štěpán Kumán dnem i nocí,
mostem valným břehy snoubil říčné,
mostem okovaným, rozložitým,
po něm lehce těžkým spěchat vojskům
jednou řadou mužům dvěmecitma,
polovici jezdcův bokem k boku,
v zápětí jim čtyřem vozům v šíři;
chvátal, spěchal, nebylo mu stání.
prvý dříve dusal teď břeh druhý,
převáděl svá vojska nekonečná,
kressenbrunnský týn kde vládne kraji,
vládne kraji vlnitému kolem,
sám jsa vlnou smělej u výš vzdutou,
sám jsa vlnou mohutnějších plecí
temenem též nad ostatní vyšší.
Vojska stála — Den kvapil vstříc noci,
noc spěchala v náručí dne s touhou,
potkali se na polovic cestě,
podali si oblakové ruce,
v mlhovité vinuli se loktí,
líbali se lichotivým vánkem.

Spočívala klidně vojska česká,
kojila se přísaháním svatým,
žičila se bezpečím a mírem,
jak se stalo po úmluvě králů.

Řadila se tajně vojska vrahů,
přikradla se úskočností k předu,
z úskočností po návodu Pišty.

Vlčně Štěpán po kořisti toužil,
přerval smlouvu věrolomnou zradou,
lstivě vpadl do ležení Čechů,
vpadl dřív, než Češi pohotově,
dřív než stráže lestnost znamenaly,
dřív než v odpor síla slít se mohla,
dřív než křídly tělo krýti mohla,
dřív než různé seřadila sbory,
sbory rozptýlené šikováním,
dřív než vzdorem v hradbu vzrostla živou,
aby rodnou zachránila slávu.

Víří bubny, probuzeny hněvem,
troubí trouby, zhlaholeny pýchou,
skřípou korouhvice větrův sporem.

Třpytí helmice se polských vojův,
rdí se rudé štíty Danělovy,
lesknou pancíře se Piastovce;
slétají se jestřábi a supi. —

Kvapí Štěpán v Plavců divém vytí,
najíždějí Plavci v lomození,
zloba v před, svár po boku jim skáče;
vadne tráva žalem rozechvěna,
kloní stromy zarmoucením hlavy.

Vráží Štěpán v překvapené Čechy,
obetkává neuvité šiky,
netušeným nárazem je tříští,
tepá zápasníky bezoporné,
tíhne dravec k středu českých plukův.

Bdí Otakar v kruhu Železitých,
na vše strany blýská oka bleskem,
pod korouhev ruče volá vůdce,
vyroňuje ze rtů zlatá slova,
radí, káže, velí na vše strany.

Zableskla se v odpor kopí česká,
stavěla se pevně k odražení,
snížila se rychle do příklonu,
odrážela dřevce nájezdníků,
ostrým hrotem v útočníky trčí.

Sklonil Jaroš korouhev svou k zemi,
sklonil ji a zamával pak statně;
zajásal lid pod korouhví svatou.

Srazily se nepřátelské řady,
srazily se poloduté štíty,

srazila se hrotovitá mračna,
blýskala se v mračnech jasná kopí,
dštily z pevných lukův svištné střely,
hřměly meče o kované přílby.

Tuhý náraz, tuhé odražení,
obé roste přesilou i zdarem,
nikde postup, nikde ústup zdatný,
vše, jak do skal utěsnaná řeka.

Kvačí Sikulové prostí uzdy,
třesutý jak mrak, jenž klasy drtí,
kolíbaný dujných větrův smečkou;
Sikulové, dravci jako Plavci,
přiodění koží zkosmatělou,
plné touly na plecech jim chřestí,
sto jedových smrtí v každém toulu,
závist sedí luků na tětivě,
v šavlích krvelačnost upírova,
v očích hrůza děsně roznícena,
v hrdle ržání rozkypělých vášní.

Vznáší Otakar se v sedle zlatém
vyvýšený, vojům k předu velí.
„Vizte“, volá, „na korouhev svatou.
svaté kníže bojuje nám v čele,
vzdornost dává do železných platví,
chrabrost leje v ocelitá prsa,
jarost sype do junáckých paží,
starým mládí, cti podává mladým,
zlatým ohněm plamení vše zraky!“

Ajta, v slunci korouhev se leskne,
z hrotu záře čarovná se prýští
jak zdroj světla, živícího světy,
jak myšlenky v bohorodé hlavě;
nad korouhví holubice bílá
se stříbrnou šíjí zlatou hlavou,
roste silou na sokolův krále,
na bílého královského orla,
poletuje krásou zlatohlavce.
Mohutný je rozmach křídel lesklých.
kryjí křídla tábor Čechů celý,
jakby oblak z jihu v sever jdoucí,
oblak, jemuž slunce purpur dalo,
purpur skvostný, zlatý na pokraji,
přikázavši: „Chraň od zkázy Čechů!"

Zradují se Češi z toho velmi,
zradují se ze znamení dobra,
pějí hlasem zvučně převelebným:
„Hospodine, Kriste, pomiluj ny".
čekajíce nával nájezdníků.

Klopotem se Uhři hrnou v Čechy
v polokruhu, sestrojeném strážně,
zlost jim kypí ze širokých lící,
vášně plný zor jak had se smýká,
šúrem v nitro odpůrců se bodá;
výheň sálá z úzkých, šikmých očí.
poběsilost zpitá z úst jim dýše,

vražda silnou plecí v pospěch trhá,
žízeň po loupeži v před je žene.

Výskal Maďar s Turkem, Tatar s Čudem,
rozproudil se uvolněnou vášní,
dral se k středu v klnutí a vytí;
vlčno bylo za bílého rána.

Bojováno, Češi jako chlumy,
když je černé obklopily chmury;
Besermínské křivice jsou blesky,
vzpurně odskakují z jilců dolů
divou zlostí ostré cení zuby,
o kované pavezy se tupí,
otupeny o puklíř se lámou
a železnou stěnu Jarošovu.

Marný příspěch lačné soptivosti,
marný vrahův náběh k českým bokům,
o hruď „Železných“ hněv křídla trhá,
o plec vzdornou hlavu vztek si tříští.

Chladný ostrah stojí Čechům v čele:
stojí klidně zakořeněn v půdě,
nehýbe se, jen když ruku vztáhne,
vztáhne-li však, vztáhne k udeření,
udeří-li, hlava odskakuje,
odskočí-li, v krvi trup se topí.

Na tisíce Uhrů porubáno,
z nízkých sedel hněv je seče dolů,

jako rolník seče kosou žatvu;
na tisíce černých vzlétá duší,
straší pole visutými mraky.

Na nový se útok Polák chystá,
raby Turků robí ze svých dětí,
s Plavčíky se mísí půlkoňáky,
stíská v dlaních ostré kopenice,
dlouhé dřevce, čepelíny krątké,
zpívá svatou píseň k Matce Boží,
by pomohla bíti rodné bratry,
by chránila pohan spoustu dravou,
zchyluje se k předu, bodá oře,
v tlupy české žene stejnoplavně,
ale hanba nad hlavou mu tíhne.

Káže Jaroš ustoupiti voji,
mírně jezdcům uvolniti velí,
obrátiti polovici čelem,
v týl padnouti sečmo polovici,
ovinouti smělce plátem živým.
Plát vždy tužším, těsnějším se stává,
čím víc mečů v jeho ocel buší,
čím víc jisker od čepelův srší;
v pasti váznou samolibci zpupní.

Zamávali Uhři svými křídly,
osvěžili křídly chabé tělo;
zřídili se znovu proti Čechům,
chránit chtěli polské ratišníky,

kalenými šípy v Čechy srší,
Alpra s chánem šípy zlacenými,
každý šíp se o „Železné“ láme.

Pozvedla se ruče svěžest česká,
udeřila lestným hadům v čela,
vzepjala se šerým vlkům v boky,
korouhvemi v tuři týl jim zašla,
třepotala křídly otužile,
obkružila dravců v tělo černé,
obkřídlila jako orel káně,
tiskla tělo tiskem tuhým tuze,
nepopřála volnosti ni dechu,
mstila křivdy na zpěvavých ptencích.

Marně Polák v tuhou tepe spáru,
marně Alpra štěpí klínem Čechy;
marně stéká okované hradby,
marně Romanovič Alpru sílí,
marně rovná Besermínům cestu,
marně dláždí junnými ji těly,
pevnýť opor českých bohatýrů.

Uvolnili Češi okamžikem,
přilákali Uhry do průlomu,
srazili se okamžikem v jedno,
Moravan a Čech, dva proudy bystré,
strhly Alpru vln svých do úpolu,
sporáželi zápolením oře,
umačkali oři vlastní pány.

Z tří stran Turek sténá, liščí fena,
z tří stran Maďařina, černá psina,
z tří stran Plavčín lstivý, závistivý.

Aj, kdo tamo v oružení zlatém
za sto chrabrých hrdinův se brání,
skvoucí přílba bystré kryje čelo,
lesklý štít mu silná kryje ňadra,
síla ňader pyšnou hlavu zvédá;
zda-li bůh je války právochranný,
Radhost-li je s plamenitým mečem?

Není Radhost s mečem sedmižehým,
nekryjeť bůh pancéřem svá prsa,
božskou tvář mu nepokrývá hledí,
nemá v ocel skryto pádné rámě;
král je Český, pýcha dálných zemí;
jeho rozum půl Evropě štítem,
oko sluncem křivdou zubožených,
tuhé rámě tří národův silou;
před ranami jeho hrom se stydí,
závistno je nebe klenbě čela,
kde myšlenek orlové se líhnou
na temeni skálopevné vůle.

Zlíceným hle! mečem drtí vrahy,
deset smrtí jedním švihem dává,
o helmice polských knížat zvoní,
o šavlice Turků mečem jiskří,
jiskrami jim v jiný život svítí,

okem bodá, brvami je straší,
lesklým štítem sype na ně hrůzu;
Sikulíky, Plavce v útok tiskne,
havranité kosmáče jim seká,
s kosmáči též zšišatělé hlavy;
od ramene pravice jim rube,
půlí Čudy od vrcholu v sedlo,
půlí Maďaříky z boku k boku,
od těl snědých odvívá jim duše,
vrže trupy v potřísněnou trávu,
drtí chomolivce dotíravé,
jako bouře drtí dřeva v hoře,
jako vichr na záchvatné žatvě,
když mrtvoly stromů v chlumy kupí.

Tisíce jich porubáno mečem,
tisíce jich probodáno hrotem,
tisíce jich udeřeno střelou,
tisíce jich zbito meče týlcem,
tisíce jich zardoušeno strachem;
krevné vlny polem v šíř se valí

Pištî Turek, úpí Maďar žlutý,
modlitbičky Polák odříkává;
vše, co z tří těch živo, z boje pádí,
utíkáním záložníky plaší,
tříští pevné Daniela sbory,
práší Lvových pračat četné řady,
povaluje šiky Rostislavce,
trhá silné hradby Vasilkovy,

zabírá sbor tisícníkův chrabrý,
žene v popřed, tlačí na poříčí,
povaluje jádro všeho středu.

Patří Bela na boj vyděšeně,
zří porážku z nádherného stanu
o tyčích všech z kovaného zlata,
pokrytého krumplováním drahým,
vidí úprk četných Uher vojů,
zří, jak postrach v siných vzrůstá lících,
zří, jak bázeň mužstvo s koňův metá,
strnutí jak poulí šikmé oči,
baba zoufalost jak ruce váže,
hanba nevěstka jak hlavy kloní,
třas jak béře křivice a touly,
běs jak tíží týl jich ukloněný,
boží hněv jak pomatence honí,
smrt jak váže jazyk zlolající,
potupa jak rozrývá jim čela.

Lomí rukou Bela, vlasy ruje,
bije sivou hlavu, dupá zlostí,
dupá až se podval zemi třese,
rubíny a perly z vousů škube,
s beder roucha rve si, opás zlatý,
trhá zlatou čapku s vetchých skrání,
sobolinu se širokých plecí,
svíjí se a řve jak medvěd horský,
krocen-li je žhavou tyčí z kovu.

„Zastav, Pišto, moje četné pluky,
zastav Tataříny, pouště syny,
zastav Poláky mé, Krakováky,
zastav mi je pluky nezbitými,
zastavíš-li, dám ti žezlo svoje,
kouli říše — samé diamanty,
svatý meč dám, korunu dám s hlavy;
jsi ty v Uhrách králem mladším, druhým,
prvním budiž, poslušen tě budu,
půl máš Uher, druhou půl dám taky.“

Spěchá Štěpán jako vlče pusty,
spěchá, příboj umírniti srázný;
v smělý náraz smělé vede pluky,
hrotné šiky chrlí proti Čechům,
staví jimi hráze živé řece,
živá řeka živé hráze trhá,
z potrhaných hrází rostou nové,
nové hráze nový béře příval.

O krok nechtí nazpět čeští lvové,
napřed chvátí o sto kroků mžikem,
v popředí Vok z Rožmberka smělý,
Bavor ze Strakonic v pravém boku
a z Valdeka Zajíc v boku levém.

Zvedá Vok se v usilovném tření,
jeho oči jako živé střely,
jeho hlas — hlas mnohého je lidu:

„Nežívte těch dravcův klektajících,
nač jim žíti světu na potupu,
naložte si ukované střely,
zalučte jim znovu přímo v srdce,
udeřte jim za plece vším kopím,
polamte jim dlouhá kání křídla,
posekejte vlčí jejich šíje,
stíhejte, jak sokol stíhá kavky,
do lebek jim zákon práva vtlucte,
vytepejte běsy z tuřích hrudí,
mstěte svých, již na bojišti leží,
čiňte jim, jak na nás zamýšleli,
beřte žeň, již sami zaseli si,
ovoce si beřte jaré práce!
Vizte, tamo z kopí les již prchá,
v nitru lesa Štěpán ukrývá se,
babou stal se v konec zápolení;
za mnou, za mnou k lesu, kde se skrývá,
skácíme ho, uklestíme vršky,
usečeme rozložité větve,
rozštěpíme drsná jeho dřeva,
vymýtíme výrostky i mlází!“

Hněvem hnán Vok padá na Štěpána,
seče zdatně v polské ratišníky,
ryje v šiky jako bystřeň v skály,
proráží jich boky ocelové,
poltí mečem holé Tatar lebky,
klátí hrotů deset jednou ranou,
dvakrát deset druhou, půl sta třetí.

klestí cestu junáckému proudu,
stane před králíkem rozmach zdáli.

Staví se mu Štěpán čelem v čelo,
křivou šavlí Voka tkáti chvátá;
odráží Vok náraz křivé šavle,
bleskem meče soka s koně sráží.

Úpí Štěpán, žalostivě úpí,
úpí všecko, s Štěpánem co stojí;
kdo jsou kolem, ruče s koňů skáčí,
za padlého sterá žití kladou,
kryjí k zemi sraženého krále,
životy ho kryjí zhrzenými,
obklopují červenými štíty,
sudlicemi, oštěpy a meči,
ohrazují zlacenými pláty,
unášejí v středu prchajících.

Tříští Uhrové se neústrojno;
kleslí srdcem, jako ženy chabé,
nechávají trusnou kořist v poli,
odhazují oštěpy a luky,
odvrhují krzna potřísněná,
odpínají pozlacené pláty,
kryjí v ruce porubané hlavy,
uhánějí poběsilým honem;
povalují koni vlastní pěšce,
pěšci jezdcům v utíkání brání;

o překot vše vespolně se hltí
kumisem jak zpito do šílení.

Zajásal král Český u vítězství,
k Jarošovi obrátil se řečí:
„Nuž Jaroši, vojvodo můj čacký,
s hvězdou v štítě, s jasným sluncem v hlavě,
zahraď pole v kov oděným plukem,
zavři meči jeho bránu širou,
zahrazené sudlicemi zorej,
sítí střel ta hejna lapni supů,
nežli zdují zpelíchalá křídla,
zorej svými pole po vývratu!“

Spěchá Jaroš s „Železnými“ — s pluhem —
tiskne tuho Plavce lidodravce,
zlé Kumány, krákoravé vrány,
Krakováky silné, bratrobijné,
Tatařence, divé ohňoplence,
sveřepého chána, Bizurmana;
plaší roje posledních střel žhavých,
mračna černých vln a vlny mračen,
zahání je v cesty křivolaké.

Nelze stíhat „Železným“ chvat Uhrů,
těžko se jen valí, jako skály,
balvanitým šinouce se tělem;
Vok však hotov právě touže chvílí,
s lehkou jízdou ku posile spě há,
nahrazuje, Železným co nelze,

z boku srázně na Uhry se řítí;
za Vokem hned Budvoj sivohlavý,
za Budvojem Záviš, pěvců kníže,
za loutnu meč vyměniv si pádný.

Čeho Jaroš tíží nezachvátil,
trhá Vok svým lidem prudkoletým,
bije Uhry, černé pominulce,
o hlavu jich dravou zpupnost krátí,
rve ostřížův hejna klektající,
mečem dlouhá přisekává křídla,
omračuje hordy Besermínské.

Prchá Uhrů houfnost prostohoufá,
prchá Tatařínů divost divá,
prchá Turkův poběsilost vlčí,
prchá posedlina různých zemí,
prchá hanba knížat bezpočetných,
za nimi se prachu mračna nesou,
jako bouře po poušti když pádí,
metající písek žhavou rukou.

Oněmuje hlas maďarských vůdcův,
oněmují hlasy trub a kotlův,
oněmuje hlahol polnic smutný,
nepřátelské voje vítěz hubí.

Čtyřikrát pět tisíc dravců padlo,
čtyřikráte pět tisícův saní,
každá lítá saně o stu hlavách,

každá hlava o jazyku žhavém,
o jazyku žhavém, ostrém meči;
všecko leží povaleno strachem,
porubáno statečností Čechů.

Nelze pánu, nelze chlapův sčísti,
nelze sčísti trupů pod mrchami,
po kolena kůň se brodí v krvi.

Čtrnáct tisíc běs jich k řece tiskne,
třas a strach je v slabé tepou boky,
ženou přes most — most nestačí davům,
chví se poval, láme se a padá,
za povalem kráčata i příče,
za příčemi mužstvo jako dřeva;
všecko bez hlav vše, i vojska hlavy.

Tíhnou houfy brodem hledat spásy,
tíhnou letmo, přes vodu by bředli,
kůň pod jezdcem, jezdec pod kůň klesá,
s proudem řeky marné zápolení;
v před chtí jedni, druzí v opak touží,
najíždějí na se v divém zmatku.

Zpířila se voda Moravina,
zhrozila se z návalové tísně,
pozvedla se v potřísněném loži,
zčervenala krví při úprku.
Hněvně pěnou v tváře vrahův plívá,
vlas jim škube, bahno v hrdlo vrže,

ploské nosy oblátčinou šíří,
věrolomné lebky o břeh tříští,
uchvacuje porubané údy.

Neoddýchá řeka v tuhé práci,
most veliký z mrch a mrtvol staví,
přemohutný, nikdy nevídaný,
z obručných i přihrázděných vozů,
ze spřežení, spíže nahrabané,
most, ne Uhrům — Čechům, bratrům rodným,
ostražnému Borši záložníku,
na břeh druhý by se dostal hbitě,
než by Bele uprchnouti bylo.

Přemysl král s otěží dne v pěsti —
jakoby měl ze železa tělo,
jakoby měl sto hlav bystroumých,
v každé hlavě sto plamenných očí,
v každém oku sto slunečných proudů —
zírá orlem, zírati co vůdci,
koná střelmo, konati co radno,
brodu hledá řekou ostražitě,
s Vilémem jej hledá bystrozrakým,
vůdcem lehkých Poděbradských jezdců,
hledá mělčinu blíž Střezenice,
z Moravy kde zlatý písek trčí,
jako ňadra obrovité ženy.

Bez rozvahy do řeky se vrhá,
řeka skvostný plášť mu škube s plece,

svůdně šepce travou na pobřeží
laská jako vilná Faraonka,
smilná žena Egyptského krále.
Strhla plášť mu, zasténala hněvem,
že král pohrd jejím celováním.
Hle, král vítěz na druhém už břehu,
vlkům Uhrům na ústrety běží,
neběží však, letí, hubí, kácí.

Žene král zpět Uhry v pluky Borše.
Boreš v jeho, přívaly jak horské,
neústupni, útesy jak skalné,
vyklenuvší vzdorně plece k pleci,
dusíce hněv velikána hada,
by nehlodal plzných vlastí půdu,
by mřel jedem hanby svojí vlastní.

I Vok z Rožmberka v jarém běhu
tuhou s Uhrů dostihem má práci;
v patách za nimi je na dostřehu,
tepe Burundaje opozdilce,
padným mečem vtírá na Kumány,
Štěpána by neodnesli s pole,
práší rysé Uhrů mraveniště,
chytá Pištu králíka i chána,
prvého se táže břitkou řečí,
kolikrát kříž prznil přísahaje,
přijechá-li s Plavci znova asi,
by odplavil v krvi české zboží;
ptá se chána, měl-li zase tresti,

vítězství-li zvěstovali žreci,
jazyky však obou vězí v lebce,
jak v brlohu skryté lišky vězí.

Odvádí Vok Štěpána i chána.

Klne Maďar, prosí Tatar Voka,
tolik koní slibuje dát darem,
kolik žíní místo vlasů roste
na té hlavě chama hruškovité.

K čemu Voku hejna planých slibův?
K čemu Čechům výkupné a dary?
Měliť bojem koně celých Uher,
Krakovska i Haliče mu družné,
celé Mačvy, celých Tatar k tomu.

Nepřáli si koňů, vzali chána,
Štěpána si vzali odbojníka,
pobratimce poběsilých Turků,
porušence na těle i duši,
Kumánčíka křivopřísežníka,
jediný jenž prst měl u pravice,
ale v ústech sto jazykův lživých.

Ušklíbal se Štěpán pohrdáním,
k zemi hleděl jizlivým svým zrakem,
jak by otrávit chtěl kolem všecko,
jak škorpion zničit život vlastní.

Vzali Češi jatce na své oře,
pospíchali za ostatním vojem,
by Čech viděl, s kým už bitvy svedl,
kolik ran vždy za jednu mu vrátil,
aby viděl, že jsou rodní bratří:
Maďar, Tatar, Turek potrojený,
ušířených nozder, úzkých očí,
nízkých čel, v šíř odchlípených uší,
s drsnou hřívou na šišaté hlavě. —

Zplašeni jsou zbytky Uhrů s pole,
zplašen Bela smyslem pominulý,
stan opouští skvostný, prchá, laje,
měkké čelo tvrdou bije pěstí;
plášť shazuje, by netížil koni,
korunu by netlačila skrání,
pouští žezlo, by nepustil uzdy,
meč, by nebil zpráchnivělých hnátův,
pás rozpíná, aby dýchal volně.

V udivení zapadalo slunce —
zbraně hluk je zbudil udivené,
zbraně hluk je v spánek doprovázel —
v krvi vstalo, v krvi zacházelo.

Strach šel kolem z děsna porubání,
větší strach, než Uhrů byla pýcha,
než sveřepců chlubné nadýmání.

Přistřihli jim Češi křídla v půli,
ponížili vytýčené hlavy,

pokořili pyšná jejich srdce,
úšklebky jich v nářek proměnili;
dal Bůh Čechům v ruce vrahy všecky.

Po tři dni krev vylévaly řeky,
po tři dni krev s polí v řeky tekla,
víc hlav snědých urubáno vrahům,
nežli rolník zlatých klasův rubal;
hojná žeň to byla červencová.

Padla v pole žravost okřídlená:
supi v klektu dělili si trupy,
krákorala havraň lakotivá,
přilétaly kavky na újedky,
přibíhali vlci na ohryzky.

Opuštěno rozmanito zboží,
koně, vozy, poklady i zbraně,
berany a praky břevnometné.

Zkořistili Češi skvosty všaké:
kříž nesený divým hordám v čele,
prst svatého Jana v skříni zlaté,
prst, jenž nijak nechtěl hrozit Čechům,
aby vlasti nehájili rodné —
zkořistili Bely roucha skvostná,
korouhvice zlatem otřepené,
čtyři tyče stanu ryzozlaté,
pokrov těžký, zlatem krumplovaný,
dlouhé žezlo, jablko též říšské,

i korunu s křížem rozviklaným,
s řadou svatých na čelence kolem,
s řetízku a cetek množství velkým.

Polovice Uhrův porubána,
v horách mřela polovice druhá,
slzami tam vymývala rány,
obtáčela zbytkem suknic řásných,
proklínala Štěpána i Belu,
na kolenou milost Čechův ždála,
žebronila o životy černé,
zotvírala tvrze, města hradná
k Prešpurku až, královskému stolci.

Styděli se vojvodové ruští,
styděli se polští bohatýři,
styděli se za spojence chabé,
za jich šikování neústrojné,
za jich mrzké utíkání s pole,
za jich vozy k jízdě nemotorné;
divili se statečnosti české,
hrozili se ran junáckých mečův,
mír zjednali s Čechy urychleně,
utužili pobratimství rodné.
Čest a sláva podaly si ruce,
střehly zdarně nával zpupných Uhrův.

Skryl se Bela v Karpat pevné tvrzi,
plakal hněvem, jako pláče žena,
z očí vpadlých kalnou ronil slzu,

kalnou slzou sivou zběhl bradu,
rval si vlasy pro Kumána Pištu,
jemuž slíbil korunu, již ztratil,
jemuž slíbil říš, již prohrál v boji.
Poslal do Prešpurka k Otakaru,

Rolanda tam poslal palatina:
„Spěš, Rolande, do Prešpurka střelmo,
skloň se nízko před železným králem,
polož k nohám četné dary skvostné,
za milost pros, slitování snažně.“

Přioděl se Roland v roucha pestrá:
do kabátců zdobně vyšívaných,
na žlutou dal obuv ostruh zlatý,
v kučmu z rysa orlí vetkl péro,
opásal si polskou karabelu,
na šíji si vložil hřivnu zlatou,
zlatý plášť vzal s opálovou sponou;
odznaky vzal důstojnosti říšské,
zlatou pečeť Bely na úmluvu,
družinu vzal četnou, dary mnohé,
do Prešpurka spěchal k Přemyslovi,
prosil krále úpěnlivo velmi
za královské prosil odpuštění,
za mír prosil, slitování snažně,
za korunu Bely, žezlo zlaté,
za Štěpána syna, spoluvládce,
za spojence: Burundaje chána;
slíbil rázem opustiti Štyrska,

slíbil vzíti pluky svoje z Ptuje,
slíbil sluhou Čechův býti věrným,
konat po rozkazu vítězově;
za nevěstu synu Bele prosil,
neteř ladnou Otakara krále,
Kunhutku, dceř Braniborce Oty. —

Čech jsa vítěz neloupí, brž dává,
nebéře, co dědictvím je cizím,
neodvádí v poutech zbité jatce,
nerve jazyk jako kati činí,
nespaluje duše pomsty žárem.

Zhrdl vítěz nezoranou půdou,
chmurnou pustou, polodivým lidem,
toužil s lidem v žírné svoje kraje,
v rodné chýše, k zlatým v poli klasům,
vrátil žezlo, poklady i skvosty,
dal synovi Bele neťku vlastní,
netušeně okouzlivé krásy,
nevídaně ztepilého vzrůstu,
neslýchaně lahodivých řečí,
nedostižně líbezného mravu;
vrátil Uhrům mladistvého krále,
spojence též: Burundaje chána,
a hovořil v odchod Štěpánovi:

„Zlých žádostí šíp Ti srdce prohnal!
Nač Ti třeba loupit české zboží,
z lakotnosti vraždit kupce české,

na polích mi hubit popluzníky
střelou v křoví tajně naloženou;
proč Ti sáhat po koruně cizí,
vlastní-li Ti téměř k hrdlu spadla,
proč po vlády otěžích Ti bažno,
Tvé-li vášně dosud nespoutány;
proč podvojné toužíš míti žezlo,
meč-li jeden posud držet nelze,
proč chceš válku, krev a země cizí,
maje doma nezoranou půdu,
holé pláně, pole neosetá?

Nemá Dunaj hojně vody k vláze?
k čemu doléváš jej slzou lidu?
neživí step dosti hříbat divých,
od pluhu že odvádíš nám koně?
není ptáků v porostlých snad nivách,
že mi pleníš oživené sruby?
nemá Bakoň v polov dosti zvěři,
že lid z chýšek dravě ohněm honíš?
či rybami nepřetéká Tisa,
že v ni vrháš trupy porubaných?

Odvážný jsi jezdec, slabých paží,
na střeštěném usedl jsi hřebci,
koni uzda, jezdci střemen schází;
pouhá vůle koně neudrží,
statného chce hřebec krotitele,
sic se vzepne, sic zařehce hněvem
a dětinskou hříčkou jezdce svrže.

Kuň — toť vášeň, dvakrát podleh' jsi jí,
dvakrát se mnou kříž jsi líbal svatý,
věrolomný Čechům po dvakráte,
dvakrát lhal jsi, Bůh byl zatím dvakrát;
Ty-li proto vznes' se hrdým srdcem,
bys dal život za podnoží slávě,
jako ti, co pohynuli dneškem?

Mlčí Štěpán, bledne, chví se studem,
skřípe zuby, jak vlk ulapený,
kosým zrakem semo tamo smýká,
hází sebou, jak posedlý běsem,
syčí vztekem . . . a král k Burundaji:

„Šel jsi s Uhry, na nás zamýšleje!
Zda Ti posud nejitří se rány?
Dosti jich Čech vbodal na Hostýně,
mužnou hrudí světu stavě hráze.
Proč na země cizí chodíš válkou?
Lačno-li Ti kamenův je drahých,
zde už vezmi, co se Tobě líbí,
lačno-li Ti zlata, nabeř z plna,
v českých řekách zlato místo písku,
nad ně Čech si orné prsti váží.
Nedá šlapat krásy niv svých rabem,
vlasti plenit loupeživou rukou,
nechať jenom ukájený písní,
nech uvitý pouze krásou luhů,
nech jen ukolébán stínem hvozdů.

Jdi, života tvého nežádám si,
vlastnímu jej synu přines v poušti,
víc má ceny pro něho než pro mne!
Volni oba, volte sobě oře,
volte sobě, družině i sluhům,
podle chuti vyhledejte zbraně,
se vším navraťte se, co je vaše,
nebudiž vám útrap u nás déle!“

Políbil král pokořených čela,
zaplanulo temné jeho oko,
víc než čeleň na kadeři hojné.

Divili se Uhři šlechetnosti,
divili se velikému králi,
uklonili hlavy po kraj země.

Vzdorně Štěpán vyšel samolibný;
pokorně chán objal nohy králi,
políbil mu přasky u střevíců,
záhyb roucha, protkaného zlatem,
i kraj pláště Tatar po způsobě.
Pozveď král a propustil ho mile.

Vybral Štěpán oře nesedlance,
stepňáka vzal bez podkov a usní,
vyšvihl se na ořovo plece,
do čela si vrazil s pérem kučmu,
výskl si, jak sever druhdy výská,

uklonil se na koňově šíji,
letěl střelmo do úkrytu otce.

Komoně chán vybral ožidlence,
bílým rouchem zavinul si hlavu,
dal do svitu s diamanty péra,
přepásal si bedra zlatým pasem,
přitáhnul si sobolinu k týlu,
nadnesl se výš v třemenech zlatých,
pryč uháněl jako vichr hvizdný,
do Kipčaku, domoviny rodné . . .

Vrátily se v slávě pluky české;
zajásala pacholata bujná,
švarní mládci, sokolíci statní;
zaplakaly osiřelé vdovy
teskným hlasem kukavice v poli;
obé v pokoj zmírnilo se ždaný,
byli jedno národové s králem. —

Ozdobil král pole vítězení,
ozdobil je města zbudováním,
ověnčil je květnatými sady;
do Čech spěchal, stavil u Vltavy,
polou v nivě, polou v snivém hvozdě,
ladně srovnal úboč obou břehů,
dvakráte jež líbá dobrá voda,
na ňadra si tulíc kypré luhy.
Na ty svahy Korunu dal Zlatou,
lesknoucí se v udivené kraje,

pomník boje slavný: klášter mnichům,
bílým mnichům s škapulířem černým,
strážcům trnu s hlavy Spasitele.
Nesla se Čech sláva v světy dálné,
v hanbu Uhrů, zpupných nájezdníků,
v postrach Turků Chovaresemštíků,
v ústrn Čudů, Mongolů i Tatar.

Bylo podivení dálným zemím,
byla starým pověst, mladým chlouba,
vlastem pokoj v slávě vykýžený.

Kvetly štěstím pahorky dřív holé,
oživěly hvozdy ptactva zpěvem,
oživěly krby hrdin zvěstí.

———